

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

ANALYSE EN DRAAGWIJDTE VAN HET VERDAG INZAKE DE NIET-VERSPREIDING VAN KERNWAPENS (12 JUNI 1968)

I. HISTORISCHE AANKNOPING

1. Na het Verdrag van Moskou (5 aug. 1963) inhoudende het verbod van atoomproeven in de atmosfeer (lucht, dampkring), in de ruimte, en onder water: een ernstige poging om de atoombewapeningswedloop te stremmen, moet het Verdrag inzake de niet-spreiding van kernwapens aangetekend worden als een tweede stap in deze richting.

Een grondige analyse van de tekst van het verdrag moet ons een inzicht bezorgen in de werkelijke draagwijdte ervan.

2. De onderhandelingen en besprekingen in het « Comité van de Achttien Mogendheden voor de Ontwapening » (E.N.D.C.), kortweg geheten « Comité van de Achttien of van de Zeventien + 1 », omwille van de Franse afwezigheid, te Genève duurden drie jaar.

Tot plotseling voor de publieke opinie de twee supergroten hun Russisch-Amerikaans produkt gezamenlijk voorlegden op 11 maart 1968 als een niet-amendeerbaar geheel.

Een aanbeveling van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, daterend van 18 juni, aangenomen in de 1672ste algemene zitting van 12 juni zette de staten er toe aan het niet-proliferatie-verdrag, of kortweg NPT-verdrag geheten, (Treaty on the non-proliferation of nuclear weapons; Verdrag über die Nicht Verbreitung von Kernwaffen oder Atomsperrverdrag; Traité de non-prolifération des armes nucléaires; Il Trattato di non proliferazione nucleare) te ondertekenen en te bekrachtigen.

3. Het indienen van deze unilaterale tekst door de supergroten houdt diverse politieke redenen schuil, die we hier niet willen onderzoeken. Zeker zal de bewapeningswedloop van de Chinese Volksrepubliek (tot nog toe geen lid van de Verenigde Naties) en de verklaringen van haar leiders er niet vreemd aan zijn. Zo bv. de « Voix du Peuple » van 20/6/1966: « ... poursuivra le développement des armes nucléaires tant que les Etats-Unis posséderont des armes de cette nature. »

4. Het bewustzijn van de werkelijke gevaren van de atoombewapening is vrij groot geworden bij bepaalde staten. Het voorwoord van het verdrag heeft aldus deze

noodkreet weergegeven: « Considering the devastation that would be visited upon all mankind by a nuclear war and the consequent need to make every effort to avert the danger of such a war and to take measures to safeguard the security of peoples believing that the proliferation of nuclear weapons would seriously enhance the danger of nuclear war. » Op een bijna algemene drang komt een beperkt middel ter oplossing: de door de twee groten gefabriceerde atoomwapens niet doorgeven, niet verspreiden.

Een aanleiding om deze procedure te versnellen was zeker het ongeval van Palomares (Spanje) op 17 januari 1966. Een B.52 bommenwerper en een K.C.135 vliegtuig waren met elkaar in botsing gekomen boven Spaans grondgebied, waardoor vier thermo-nukleaire bommen verloren gingen. Drie ervan konden vlug terug gevonden worden. Doch één ervan werd slechts op 7 april 1966 opgepikt nadat de Verenigde Staten van Amerika 3.000 man, 16 schepen, 2 onderzeeboten en talrijke gespecialiseerde apparaten hadden aangewend.

Beide vliegtuigen waren van U.S.A.-nationaliteit. Op dit vlak dus geen betwistingen. Doch uit de ernst van het onderzoek blijkt dat er een grote vrees bestond voor de radioaktiviteitsverspreiding.

Zeker werd deze zoektocht onverpoosd doorgezet met de meeste nauwkeurigheid om de fabrikage- en montagegeheimen niet in handen van derden te laten vallen.

Anders lagen de zaken had het voorval zich bv. voorgedaan boven het grondgebied van een niet-bevriende natie of tussen twee vliegtuigen van vreemde nationaliteit. Deze eventualiteit is helemaal niet uit de lucht gegrepen als we weten dat het grondgebied van de meeste staten elke dag door dergelijke tuigen overvlogen wordt. Dit gevaar hangt immer boven ons hoofd, zonder dat we ervan op de hoogte worden gebracht.

Doch tevens zouden de fabrikage- en montagegeheimen der supergroten zijn verspreid. Het verdrag zou praktisch nutteloos geworden zijn.

5. In de drukke besprekingen tussen verscheidene staten om al dan niet het NPT-verdrag te bekrachtigen van politieke aard willen we niet tussenkomen. We zullen de inhoud van het verdrag analyseren, en achteraf in ons derde deel kritische bemerkingen aantekenen op de waarde zelf van dit verdrag.

II. ANALYSE VAN HET N.P.T.-VERDRAG.

A. Algemeen beginsel (Art. 1 en 2)

6. Het voorwerp van dit verdrag zijn de « kernwapens ». Ten aanzien van deze wordt een systematiek doorgevoerd, welke de wereld in twee verdeelt. Namelijk, ofwel hebben we te doen met een Kernwapenstaat (Nuclear-Weapon State) « A », ofwel met een niet-Kernwapenstaat (Non-Nuclear-Weapon State) « B ».

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de kernwapens voor burgerlijke doeleinden of voor oorlogsdoeleinden.

De Staat A, die het verdrag bekrachtigd heeft, verbindt zich om aan een derde geen kernwapens, nukleaire explosiemiddelen of de beschikkingsmacht erover, direkt of indirect over te dragen. Zelfs de staten B er niet bij te helpen of er niet toe aan te moedigen. (Art. 1).

De Staat B, die het verdrag bekrachtigd heeft, verbindt zich om de overdracht van deze kernwapens of nukleaire explosiemiddelen of de beschikkingsmacht erover niet te aanvaarden, van welke staat deze ook mogen komen. Deze Staat B verbindt zich om dergelijke wapens niet te vervaardigen of zelfs niet te trachten hulp te verkrijgen bij de vervaardiging ervan. (Art. 2).

Deze niet-verspreiding van kernwapens omvat enkel een horizontale non-proliferatie.

B. De Waarborgen (Art. 3)

7. Een voornaam knelpunt was het waarborgen van deze beginselen. In de ogen van de supergroten kunnen deze slechts effectief gewaarborgd door volgende verdragsregel.

De staten B, partij bij het verdrag, aanvaarden inspectie, op hun grondgebied, onder hun jurisdictie, of waar ook onder hun controle, en dat, over alle basismaterialen of splijtbare materialen. Deze staten worden geacht enkel vreedzame nukleaire activiteiten uit te oefenen. Een andere aanwending wil precies tegengegaan worden. Daarom heeft deze inspectie tot enig doel te onderzoeken of de verplichtingen ingevolge het afsluiten van het verdrag nagekomen worden. Om dus te voorkomen dat kernwapens of nukleaire explosiemiddelen voor andere dan voor vreedzame doeleinden zouden aangewend worden.

Deze inspectie wordt uitgeoefend door de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (International atomic energy agency) (I.A.E.A.), met etel te Wenen.

De toepassingsmodaliteiten zullen gepreciseerd worden in een later af te sluiten overeenkomst met de I.A.E.A., en die zal worden onderhandeld in overeenstemming met het statuut en het waarborgstelsel van deze organisatie.

Het verdrag voorziet dus alleen in een inspectie door de I.A.E.A. bij de staten B.

De Amerikaanse en Britse delegaties beloofden dat zij, zodra het verdrag zou van kracht geworden zijn, zich aan deze inspectie zullen onderwerpen. (al. 1)

8. Elke staat, partij bij het verdrag, verbindt zich ook de hogergenoemde materialen, geacht voor vreedzame doeleinden, niet aan een staat B te leveren, zonder deze basismaterialen of bijzondere splijtbare materialen of de uitrusting ervan of de materialen bestemd of gemaakt voor de verwerking, gebruik of vervaardiging van deze bijzondere splijtbare materialen te onderwerpen aan de opgesomde vereiste waarborgen. (al. 2)

9. Aan deze vereiste waarborgen wordt een beperking gesteld. Want deze mogen geen belemmering uitmaken voor de economische en technologische ontwikkeling van de staten-partijen of voor de internationale samenwerking

ten aanzien van de activiteiten met betrekking tot het vreedzaam gebruik van kernwapens. (al. 3)

Deze tekst werd ingelast om tegemoet te komen aan de eis van vele staten om het wetenschappelijk onderzoek in verband met het vreedzaam gebruik van de atoomkrachten niet in de weg te staan (Vb. de aanleg van een haven in Australië).

10. De vierde alinea van het art. 3 van het niet-proliferatie-verdrag voorziet in een tegemoetkoming aan de E.G.-landen. Door het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschappen voor Atoomenergie (Euratom) (E.G.A.) van 25 maart 1957 werd reeds een aantal beginselen vastgelegd op het gebied van de atoomenergie betreffende ertsen, grondstoffen en bijzondere splijtstoffen binnen het Europa der Zes.

De bijzondere splijtstoffen zijn eigendom van de Gemeenschap, voor zover ze voortgebracht en ingevoerd worden door een lid-staat, een persoon of een onderneming (Art. 86). De lid-staten, personen of ondernemingen hebben wel een volledig recht van gebruik of verbruik. Doch onder het voorbehoud van de verplichtingen van het Euratom-verdrag inzake veiligheidscontrole, het optierecht toegekend aan het Agentschap en de Gezondheidsbescherming (art. 87). Dit zou overlappingsen teweeg brengen.

Ook vreesden de E.G.-landen dat hun eigen controle-systeem ondermijnd zou worden door de I.A.E.A.

Daarom stelt dit artikel een vergelijk voor. Alhoewel er geen sprake is van Euratom, staat de weg open voor een goede verstandhouding tussen beide, doordat de staten B individueel of kollektief met de I.A.E.A. overeenkomsten kunnen sluiten inachtnemend het statuut van de organisatie. Euratom zou bevoegd blijven en ingeschakeld in de I.A.E.A.

Wel wordt er een tijdsbeperking aan toegevoegd, want de onderhandelingen hieromtrent moeten beginnen binnen de 180 dagen na de definitieve inwerkingtreding van het verdrag.

Doch voor de staten die hun bekrachtigingsakte neerleggen na die 180 dagen moeten de onderhandelingen omtrent de overeenkomsten uiterlijk op de dag van de neerlegging beginnen.

Deze onderhandelingen mogen niet meer dan 18 maanden duren.

Deze oplossing is in overeenstemming met Art. 101 van het Euratom-verdrag : « Binnen de grenzen van haar bevoegdheid kan de Gemeenschap verplichtingen aangaan door het sluiten van akkoorden, of overeenkomsten met een derde staat, een internationale organisatie of een onderdaan van een derde staat. »

C. Het Vreedzaam gebruik van de Kernenergie (art. 4-5)

11. Het verdrag waarborgt hier krachtig het reeds door art. 3 al. 3 aangehaalde onvervreemdbaar recht om de kernenergie tot vreedzame doeleinden aan te wenden zonder diskriminatie (art. 4, al. 1).

Meer nog, de verdragsluitende staten verbinden zich om de uitwisseling van uitrusting, materialen en wetenschappelijke en technologische gegevens ten behoeve van vreedzaam gebruik van kernenergie te bevorderen en om individueel of kollektief mee te werken met het doel dit objectief te realiseren. Vooral ook met het oog op de behoefttevoldoening van de ontwikkelingsgebieden. Deze laatste verwijzing draagt geen inhoud zoals blijkt uit de verwerping van het Braziliaanse voorstel betreffende art. 6 (zie infra).

De verdragsluitende partijen verbinden zich de passende maatregelen te nemen om de voordelen van vreedzame toepassing van kernexplosies zonder diskriminatie

en onder internationaal toezicht aan de staten, partij bij het verdrag, ter beschikking te stellen. Deze moeten ze aan de zo laagst mogelijke kostprijs kunnen bekomen. (Art. 5)

D. Algemene ontwapening (Art. 6)

12. India, de staat van het vredesideaal, heeft sterk aangedrongen op de inlassing van dit artikel, omdat ze het als een plicht beschouwd hebben om de staten er toe aan te zetten onverwijd de nukleaire bewapeningswedloop te stremmen. Bij elke discussie heeft het erop aangestuurd om te komen tot een volledige ontwapening onder strenge en effectieve internationale controle. Het E.N.D.C. krijgt de officiële taak dit te doen.

Verder dan algemene bewoordingen zonder werkelijke draagwijdte is men niet willen gaan. Het waren paaiende woorden. De geschiedenis zal uitmaken of ze huichelachtig waren. Een feit moet toch aangehaald: de dag van de discussie in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over het NPT-verdrag, greep de sterkste ondergrondse ontploffing plaats in Nevada.

Ook werd niet ingegaan op een ontwerp van art. 6 uitgaande van Brazilië met het voorstel, oorspronkelijk een Fanfani-ideel, waarbij de verdragsluitende partijen zich ertoe zouden verbinden een effectief deel van de gelden die door de ontwapeningsmaatregel zouden vrij komen, aangewend zouden worden voor de economische ontwikkeling van de ontwikkelingslanden en dat, in het bijzonder, de wetenschappelijke en technologische ontwikkeling via een speciaal fonds van de Verenigde Naties zou gerealiseerd worden.

E. De Regionale Overeenkomsten (Art. 7)

13. Het verdrag zet de staten aan om regionale pakten met atoomvrije zones te kreëren en deze door de staten als dusdanig te laten erkennen.

Een voorbeeld en realisatie van dit recht is zeker het Verdrag van Tlatelolco dat een plan omvat met een statuut voor de atoomvrijmaking van Latijns-Amerika.

De V.S.A. hebben het protocol II van het verdrag getekend om hun goede wil te betuigen aan dit plan en de intentie te uiten het te respecteren.

F. Herzieningsprocedure (Art. 8)

14. Het verdrag kan gewijzigd worden. De voorstellen moeten bij de depotregeringen worden ingediend, waarna, wanneer 1/3 van de partijen het verzoeken, een konferentie hieromtrent wordt bijeengeroepen. Deze wijziging kan met een meerderheid van stemmen van alle partijen bij het verdrag worden goedgekeurd. In deze meerderheid is de positieve stem begrepen van alle staten « A » partij bij het verdrag en alle statenleden van de Raad van Beheer van het I.A.E.A.. De wijziging wordt van kracht door de meerderheid van alle partijen, met inbegrip van de hogervermelde nodige positieve stemmen.

De kernwapenstaten staan dus in een volledige monopoliepositie.

15. In alinea 3 is een (Brits) voorstel opgenomen waarbij na vijf jaar een nieuwe konferentie te Genève een onderzoek zal instellen naar de verwezenlijkingen van het doel van het verdrag en zijn werking.

Een Zweeds voorstel werd vervolgens aanvaard, waarbij om de 5 jaar een konferentie wordt bijeengeroepen met hetzelfde doel. Wanneer althans de meerderheid van de verdragsluitende partijen een dergelijk voorstel bij de depotregeringen indienen.

G. Slotbeschouwingen (Art. 9-10-11)

16. Ten slotte krijgen we een klassieke toepassing van de algemene regelen van het verdragsrecht te lezen, wat de bekrachtiging en de opzegging van het verdrag en de authenticiteit van de teksten betreft. Alleen verrast ons daartussen een bepaling die we bij het eerste artikel verwacht hadden: de bepaling van wat een kernwapenstaat is.

17. Bekrachtiging:

Tot het verdrag kan ten allen tijde toegetreden worden (art. 9 al. 1).

Zijn depotregeringen voor de akten van bekrachtiging: U.S.S.R., Groot-Brittannië, V.S.A. (art. 9 al. 2).

Het verdrag treedt in werking na de bekrachtiging van de depotregeringen en 40 andere staten.

Hier komt de bepaling te voorschijn van wie kernwapenstaat is: « a nuclear-weapon-state is one which has manufactured and exploded a nuclear weapon or other nuclear explosive device prior to January 1, 1967. » D.w.z. vijf in getale waaronder buiten de drie depotregeringen, ook Frankrijk en China. (Art. 9, al. 3).

Na de inwerkingtreding van het verdrag, treden de akten van bekrachtiging, die nog worden neergelegd, in werking op de datum van hun neerlegging. De depotregeringen delen alle bekrachtigingsakkoorden of wijzigingsvoorstellen of kennisgevingen mede aan alle ondertekenende en toetredende staten (Art. 9 al. 4 en 5).

Het verdrag wordt door de depotregeringen geregistreerd ingevolge art. 102 van het Handvest van de Verenigde Naties (Art. 9, al. 6), anders kan het niet voor een orgaan van de Verenigde Naties ingeroepen worden (Art. 102 al. 2 Handvest).

18. Opzegging:

Het verdrag kan opgezegd worden door elke staat, in uitoefening van zijn soevereiniteit, indien deze van mening is dat buitengewone gebeurtenissen betrekking hebbend op het onderwerp van dit verdrag, « the supreme interests of its country » in gevaar hebben gebracht.

Drie maanden bij voorbaat moet hiervan kennis gegeven worden aan alle partijen bij het verdrag en aan de Veiligheidsraad der Verenigde Naties met een beschrijving van de buitengewone gebeurtenissen die de hoofdbelangen in gevaar brengen.

19. Duur en beëindiging:

De oorspronkelijk voorgestelde tekst van het verdrag schreef een onbepaalde duur voor. Aan India en Japan werd een concessie gedaan, om 25 jaar na de inwerkingtreding van het verdrag, een konferentie te beleggen om te beslissen of het verdrag voor onbepaalde duur van kracht zal worden of verlengd zal worden.

20. Autenticiteit van de teksten:

De Engelse, Russische, Franse, Spaanse en Chinese teksten hebben een gelijkwaardige authenticiteit. Deze authentieke tekst is neergelegd in de archieven van de depotregeringen, die afschriften toesturen aan de regeringen van de ondertekenende en toetredende staten.

21. Het verdrag is nog niet in werking getreden. Verscheidene landen hebben het reeds ondertekend, waaronder België.

III. DRAAGWIJDTE EN WAARDEOORDEEL.

22. Het is onze bedoeling niet om dit NPT-verdrag door de modder te sleuren, want hiermee is een stap gezet in de richting van de ontwapening.

Doch het is onze plicht de werkelijke draagkracht te

toetsen en met onze kritische blik een waardeoordeel aan te geven. Dit aan de hand zowel van de tekorten, hiaten of tegenstellingen in de tekst als aan de hand van onze humanitaire visie op het ontwapeningsprobleem.

23. Vanaf het begin staan we gekonfronteerd met het begrip « kernwapen-staat ». Hier weze alleen gezegd dat het de opstellers ontbrak aan juridische systematiek. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen kernwapens voor civiele- of oorlogsdoeleinden.

We zijn echter van mening dat er een bredere kijk nodig is om ons voorwerp klaarder in te kleden. Algemeen en ruim bekeken is « de atoomenergie » het voorwerp van dit verdrag. Vandaaruit kan dan een onderscheid opgebouwd worden tussen de wetenschappelijk en technologische aanwending ter verwezenlijking van de menselijke ontwikkeling en voltooiing, en, het vervaardigen, gebruik en verbruik ter perfektionering van de wapens.

Is naar onze mening een wapen: alle alsdusdanige gefabriceerde tuigen of ze al dan niet voor oorlogsdoeleinden aangewend worden. Het defensief of agressief element is slechts een bijgevoegde hoedanigheid, welke geenszins afbreuk doen kan aan het feit dat, een wapen, uit de aard zelf van zijn vervaardiging, voor oorlogsdoeleinden is gefabriceerd. Of laat de historie ons een andere les achter? Een zoeker beweert dat het menselijk geslacht slechts 246 jaar is gespaard gebleven van oorlogen sinds de laatste twintig eeuwen.

24. De aanwending van de nucleaire kracht heeft dit probleem uiterst aangescherpt. Omdat het bestaan van het menselijk geslacht bedreigd wordt. Het biologische evenwicht is in gevaar. Verhoging van de radioactiviteitsdichtheid in de dampkring. Overvloedige doorstraling van de aarde.

De minste politieke woede doorbreekt het evenwicht der vrees. Eigenbehoudreflex.

Ontelbaar zijn de verwittigingen omtrent het gevaar van de nucleaire wapens. Laten we nog even de Sekretaris-Generaal der Verenigde Naties Oe Thant aan het woord: « The basic Facts about nuclear bomb and its use are harsh and terrifying for civilisation; they have become lost in a mass of theoretical verbiage. It has been claimed that the world has learnt to live with the bomb; it is also said that there is no need for it to drift unnecessarily into the position that it is prepared to die to it. The ultimate question for the world to decide in our nuclear age is what short-term interests it is prepared to sacrifice in exchange for an assurance of survival and security ». Welk is nu het antwoord van de staten? Kunnen ze zich wel democratisch uiten? Of stellen zich veto's?

25. We zijn van mening dat de staten A vanuit een monopoliepositie hierop paaiend antwoorden met unilaterale voorstellen. We sluiten ons aan bij de mening geuit aan het adres van het E.N.D.C. door de Zwitserse Regering: het verdrag is diskriminatorisch naar gelang de regelingen van toepassing zijn op staten « A » of « B ». Deze systematiek blijkt reeds duidelijk uit art. 1 en 2.

En wanneer het aankomt op het kernpunt: de waarborgen, spreekt art. 3 al. 1 over « Each non-nuclear-weapon state party to the treaty undertakes to accept safeguards ». Alleen inspectie bij de staten B, die geacht worden hun nucleaire werkzaamheden tot vreedzame doeleinden aan te wenden.

Integendeel de staten A, die werkelijk effectieve kernwapens in een oorlog kunnen aanwenden, worden wijs genoeg geacht om geen inspectie te moeten ondergaan. Of is het werkelijk zo dat de staten B zich ootmoedig buigen moeten en wachten tot de liefde groot genoeg is om hulp te ontvangen. Aldus het antwoord van de drie depotrege-

ringen in de Veiligheidsraad: « Welcomes the intention expressed by certain states that they will provide or support immediate assistance in accordance with the Charter, to any non-nuclear-weapon-state party to NPT. — that is a victim of an act or object of a threat of aggression in which nuclear weapons are used ». Is dat een ernstige garantie?

We weten het, voor de « A »-staten zijn de nucleaire wapens op dit ogenblik een noodzakelijk element in hun veiligheid. Doch welk onderscheid zou er kunnen zijn voor deze staten tussen het gebruik van nucleaire of traditionele wapens?

26. De reactie van Frankrijk op de waarde van het verdrag is klaar. Het ziet het als een bevriezen van het huidige evenwicht in het voordeel van de twee supergroten. Het is de monopolische positie waarover reeds gesproken. Dat Frankrijk zijn zetel in de E.N.D.C. verder weigerde is een flater die het poogde goed te maken door te verklaren dat het zich zal gedragen alsof het partij bij het verdrag was.

De Chinese reactie is eerder vreesaanjagend. Wij verwezen reeds in ons eerste deel hierheen.

27. Bij de « B »-staten zijn er heel wat tegenwerpingen op allerlei punten van het verdrag. Zodat het een onzekere vraag blijft of er ooit voldoende ondertekenaars zullen zijn.

Enkele landen zijn er die nagenoeg een voldoende nucleair potentieel bezitten om binnenkort de fabriekageproeven te beginnen. Is het verdrag enkel een tijdelijk lapmiddel om deze « B »-staten de handen af te snijden?

Zeker verstaan we de positie van India, dat neutraal is, geen militaire verdragen heeft afgesloten, doch dat de nodige garanties eist voor zijn nationale veiligheid, wil het zich beschermen tegen de Chinese Volksrepubliek. De Indische positie is een der meest humanitaire t.o.v. het probleem. Luisteren we even naar de woorden van Mevrouw Gandhi op 14 maart 1968 in het Parlement: « We believe in the validity of a step approach and do realise that it's not possible for a perfect treaty to emerge immediately... the present draft treaty does not promote disarmament and as long as the elaboration of nuclear weapons by nuclear-weapon powers continues unchecked, it doesn't advance the security of the world; measures which don't involve an element of self-restraint on the part of all states cannot form the basis for a meaningful international agreement to promote disarmament ».

28. Hiermee is voldoende aangewezen het konflikt tussen twee wereldvisies in het E.N.D.C.

De supermachten paaien met een idee van een veiliger wereld.

De « B »-staten wensen terecht verreichende omwentelingen in de wereldpolitiek om het wapengeweld te reduceren. Het zal zeker voor hen te laat zijn als hun « supreme national interests » geschonden zijn 3 maanden bij voorbaat de veiligheidsraad op de hoogte te brengen. Dergelijke strakke verdragsregels spelen niet mee wanneer er over kernwapens gesproken wordt. Hier kraakt het gekeurslijfde verdragsrecht.

29. Doch niets kan veranderen als niet de algemene Politiek van de Groten zich wijzigt. Want alles hangt vast aan een foutieve visie van het probleem.

Wij zijn immers van mening dat alle diskriminatie tussen staten « A » of staten « B » moet opgeheven worden.

Het atoomprobleem is een humanitair probleem. Het moet opgelost worden door een supranationaal orgaan. Dit betreft niet de landen die kernwapens bezitten of bijna. Het is een probleem van alle mensen en alle volkeren. Het vetorecht is uit den boze. Het gaat om het voortbestaan van de mensengemeenschap. De menselijke waarden moe-

ten verdedigd worden. Over deze zelfverdediging moet de gekwalificeerde meerderheid der volkeren afdwingbare regels afkondigen, die gewaarborgd worden door een internationale controle.

De mensen kunnen zowel leven zonder wapens als met, doch ze zijn verslaafd geworden aan het wapengeweld.

30. Deze analyse brengt ons tot een genuanceerd doch kritisch oordeel.

Alhoewel ons land geen lid is van het Comité van de Achtien, willen we u even ter ore stellen dat we alle vertrouwen kunnen stellen in de heer Willot, onze ambassade-sekretaris te Genève. Hij is een feitelijke onderhandelaar. Hij ligt aan de basis van een belangrijk deel van deze tekst. Sinds jaren leeft hij in de ontwapeningsproblematiek. Wij zijn ervan overtuigd dat hij, drager van onze objecties, onze hoop zal pogen te verwerkelijken.

Daarom is het wijs het verdrag te ondertekenen. Het is een goede-wilsuiting om de aan gang zijnde wandelgang-besprekingen tussen Russen en Amerikanen aan te drijven.

Het zou nochtans verkeerd zijn het verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens te bekrachtigen. Omdat het ons, om de hogeraangehaalde redenen, zelfs niet voorlopig verder brengt op de weg van de ontwapening. Omdat, eenmaal bekrachtigd, uit het art. 8 betreffende de herzieningsprocedure blijkt, dat we nog meer beheerst worden door een monopoliepositie van de supergroten.

Wij, niet-kernwapenstaten, hebben de strenge plicht, omwille van humanitaire redenen, om reden van het biologisch voortbestaan van het menselijk geslacht, samen te spannen, om druk uit te oefenen op de kernwapenstaten. Opdat ze zouden inzien dat we het ernstig menen met de eis van spoed, met de eis van beëindiging van de bewapeningswedloop.

Alleen door te ontwapenen kan de vrees weggenomen worden om in vertrouwen de wereldproblemen te behandelen, om te bouwen aan de vreedzame samenleving der volkeren.

Raoul M. DE PUYDT

* * *

BIBLIOGRAFIE

Dehousse, F.: «La non-prolifération des armes nucléaires» *Chronique de la politique étrangère* 20, 621-637, nov. 1967.

Diesel, J.: «Die Verhandlungen über den Kernwaffen-sperrvertrag seit Herbst 1966». *Europa-Archiv*. 23: 295-302, 25 april 1968.

Furet, M.F.: «La non prolifération des armes nucléaires» *Revue générale de droit international public* 71: 1009-1050, okt.-dec. 1967.

Keens-Soper, M.: «Negotiating non-Proliferation». *World Today* 24: 189-196, mei 1968.

Keller, Bolliger and Kalff: «On the Economic Implications of the proposed Non-Proliferation treaty». *Revue de droit International, de sciences diplomatiques et politiques (International Review)* 27-73, nr. 3, jan-maart 1968.

Klein J.: «Vers le traité de Non-Prolifération». *Politique étrangère* 33, 225-250, nr. 2-3, 1968.

Leurdijk, J.H.: «Non-prolifératie en de vreedzame toepassing van de kernenergie». *Internationale spektator* 22, 193-222, 8 februari 1968.

Vital, David: «Double-Talk or Double-Think?: the Non-Proliferation treaty». *International Affairs*, London, 44, nr. 3, 419-433, juli 1968.

Willot Albert: «Essai sur le Désarmement Nucléaire». *Chronique de Politique étrangère* 21, nr. 5, 577-690, sept. 1968.

XX: «Het Atoomvraagstuk». *NAVO-maandblad* 9, 20-25, sept. 1968.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 7 februari 1969.

Voorzitter: M. Belpaire.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Advocaten: Mrs. De Bruyn en Bayart.

Onrechtmatige daad. — Aansprakelijkheid voor aangestelden. — Schade veroorzaakt in de bediening. — Misbruik van dienst.

Om een schade te kunnen beschouwen als veroorzaakt in de bediening waartoe de aangestelde wordt gebezigd, is niet vereist dat de onrechtmatige daad tot de bediening zelf van de aangestelde behoort.

Het is voldoende dat de daad binnen de duur van de bediening is gepleegd en met deze bediening in verband staat, zij het indirect en occasioneel.

Nu het bestreden arrest aanneemt dat het ongeval zich heeft voorgedaan binnen de duur van de bediening, behoeft het niet vast te stellen dat het misbruik van dienst op zichzelf de oorzaak was van het ongeval.

N.V. Antwerpse Taximaatschappij e.a. t./ Stiege e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 11 mei 1967 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van

de artikelen 1384, inzonderheid leden 1 en 3, van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, hoewel het in feite aanneemt dat het ongeval zich heeft voorgedaan toen de taxi-bestuurder Raemdonck, aangestelde van de eerste eiseres, onregelmatig reed buiten de tijdsduur van zijn dienst met het hem door zijn werkgever toevertrouwde taxivoertuig, niettemin de eiseressen aansprakelijk verklaart, zegt dat zij gehouden zijn, jegens verweerster, tot vergoeding van de schade ontstaan uit het zodoende door de bestuurder veroorzaakte ongeval, en bijgevolg verweerder zonder kosten buiten de zaak stelt, om de redenen dat, luidens artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek, er drie bestanddelen vereist zijn opdat de aansprakelijkheid van de meester zou kunnen ingeroepen worden, namelijk: 1) een fout van de aangestelde, 2) een band van ondergeschiktheid, 3) een verband tussen de schadelijke daad en de functies van de aangestelde, dat ten deze de fout van de aangestelde en de band van ondergeschiktheid be-
wezen of niet betwist worden, dat het volstaat dat de schadelijke daad gepleegd werd gedurende de functies en, hetzij onrechtstreeks of bij gelegenheid, in verband ermee, dat ook het misbruik van de dienst de aansprakelijkheid van de meester meebrengt en dat er ten deze een rechtstreeks verband bestaat tussen de aanrijding, die zich voerde met het taxivoertuig van de eerste eiseres, en de functies van de taxibestuurder, als aangestelde van die eiseres, met het voertuig dat hem was toevertrouwd voor de exploitatie van haar taxibedrijf,

terwijl de aansteller niet aansprakelijk is voor de schade

veroorzaakt door een daad welke de aangestelde buiten de tijdsduur van zijn dienst heeft begaan, en het arrest, hetwelk dit door de eiseressen aangevoerde beginsel niet tegensprekt, mitsdien de eiseressen niet wettelijk heeft kunnen veroordelen, op grond van genoemd artikel 1384, tot vergoeding van de schade ontstaan uit een ongeval waarvan het in feite vaststelt dat het door de aangestelde van de eerste eiseres werd veroorzaakt buiten de tijd of de duur van zijn functies, en terwijl zulks ook zo is, indien, zoals het arrest verklaart, die aangestelde ten gevolge van een misbruik van zijn functie na zijn diensttijd is blijven rijden met het hem door zijn werkgever toevertrouwde taxivoertuig, zo in feite het beweerde misbruik van de dienst niet op zichzelf de oorzaak is van het ongeval en van de schade die buiten de tijdsduur van de dienst is ontstaan, welke omstandigheid ten deze niet is aangevoerd en door het arrest evenmin wordt vastgesteld, zodat de redenen waarop de veroordeling van de eiseressen steunt deze veroordeling niet naar de eis van de wet rechtvaardigen:

Overwegende dat, om een schade te kunnen beschouwen als veroorzaakt in de bediening waartoe de aangestelde werd gebezigd, niet vereist is dat de onrechtmatige daad tot de bediening zelf van de aangestelde zou behoren;

Dat het volstaat dat de daad binnen de duur van de bediening werd gepleegd en met deze bediening in verband staat, al weze het onrechtstreeks en occasioneel;

Overwegende dat het arrest geenszins aanneemt dat het ongeval zich heeft voorgedaan buiten de duur van de bediening van Raemdonck, aangestelde van de eerste eiseres, of op een ogenblik waarop deze niet meer in haar dienst was;

Overwegende dat het arrest enkel aanneemt dat Raemdonck het hem toevertrouwde taxivoertuig is blijven besturen tot na middernacht en het ongeval veroorzaakte te 0 uur 10, «dan wanneer zijn dienst te 23 uur 30 geëindigd was», hiermede bedoelend: dan wanneer Raemdonck normaal zijn taxivoertuig te 23 uur 30 naar de garage had moeten terugbrengen daar zijn voorziene diensturen die dag te 23 uur 30 eindigden;

Overwegende dat het arrest heeft kunnen aannemen dat, hoewel het ongeval zich voordeed op een ogenblik waarop Raemdonck het taxivoertuig reeds naar de garage had moeten terugbrengen, dit is na het verstrijken van de door de eerste eiseres vastgestelde diensturen, Raemdonck nochtans, die het voertuig nog niet had teruggebracht zoals zijn dienst het hem voorschreef, op het ogenblik van het ongeval zijn dienst nog niet had beëindigd en dienvolgens het ongeval niet buiten de duur van de bediening had veroorzaakt maar gedurende deze laatste, zodat de eerste eiseres aansprakelijk is voor de schadelijke gevolgen van het ongeval;

Overwegende dat, nu het arrest aanneemt dat het ongeval zich voordeed binnen de duur van de bediening, het niet behoefde vast te stellen dat het misbruik van dienst op zich zelf de oorzaak was van het ongeval;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1107, 1127, 1134, 1135, 1384, 1710, 1779, 1730, 2228, 2230, 2231 en 2232 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 8 en 9 van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst, 3 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, 461 en 464 van het Strafwetboek, artikel 461 zoals aangevuld door artikel 1 van de wet van 25 juni 1964, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest weigert aan te nemen dat de taxibestuurder Raemdonck, die in dienst van de eerste eiseres was, zich schuldig heeft gemaakt aan een bedrieglijke wegneming van andermans goed voor een kortstondig gebruik, welk feit met diefstal gelijkgesteld is,

door wederrechtelijk de detentie van het taxivoertuig van zijn werkgever te behouden nadat zijn diensttijd ten einde was en door dat voertuig, als meester, tot zijn persoonlijk voordeel, buiten de tijdsduur van zijn dienst te bezigen, en vervolgens verweerder zonder kosten buiten de zaak stelt en de eiseressen veroordeelt tot vergoeding van de schade die voor verweerster en haar minderjarig kind uit het door Raemdonck in de hierboven aangeduide omstandigheden veroorzaakte ongeval is voortgevloeid, zulks om de redenen dat ten deze Raemdonck het voertuig niet bedrieglijk weggenomen heeft, dat de eigenaar van het voertuig hem in het «bezit» ervan gesteld had ingevolge zijn arbeidsovereenkomst van taxibestuurder, dat Raemdonck niet alleen de eenvoudige «detentie» van het voertuig had doch het «precair bezit» ervan voor rekening van de eigenaar, dat uit geen enkel element van de zaak kan afgeleid worden dat Raemdonck het inzicht heeft gehad het taxivoertuig dat hem door zijn werkgever werd toevertrouwd bedrieglijk weg te nemen en zich het voertuig kortstondig toe te eigenen, dat er ten deze geen sprake kan zijn van diefstal van het voertuig, hetwelk ingevolge de arbeidsovereenkomst door de eerste eiseres aan Raemdonck werd toevertrouwd, hetgeen de onrechtmatige toeëigening «*animo domini*» uitsluit,

terwijl de werkman, aan wie de werkgever een zaak overhandigt om het verrichten van de in de arbeidsovereenkomst bepaalde arbeid mogelijk te maken, in beginsel niet het, zelfs eenvoudig precaire, «bezit» van die zaak verkrijgt, maar enkel de «materiële detentie» die hem geen enkele titel noch recht op de overhandigde zaak geeft, en terwijl de eenvoudige materiële «detentie», die niet vergezeld gaat van het verlenen van het bezit, het nemen van de zaak, dat een element van het wanbedrijf van diefstal vormt, niet uitsluit, zodat het arrest, door uitspraak te doen zoals gezegd, aan de arbeidsovereenkomst en aan het overhandigen van een zaak, in het raam van dat contract, door de werkgever aan de werknemer gedaan met het oog op het verrichten van de arbeid, zonder een steekhoudende reden gevolgen toekent welke zij normaal niet hebben (schending, inzonderheid, van de aangeduide artikelen van het Burgerlijk Wetboek, van de wet van 10 maart 1900 en van artikel 97 van de Grondwet), en mitsdien de beslissing steunt op gronden die naar recht verkeerd zijn, zodat deze de beslissing niet wettelijk rechtvaardigen (schending, inzonderheid, van de aangeduide artikelen 1384 van het Burgerlijk Wetboek, 3 van de wet van 1 juli 1956, 461, 464 van het Strafwetboek en 97 van de Grondwet):

Overwegende dat het arrest in feite en dienvolgens soeverein vaststelt dat uit geen enkel element van de zaak kan afgeleid worden dat Raemdonck het inzicht heeft gehad het taxivoertuig dat hem door zijn werkgever was toevertrouwd, bedrieglijk weg te nemen en het zich kortstondig toe te eigenen;

Overwegende dat het arrest zodoende zijn beslissing, luidens welke het weigert aan te nemen dat Raemdonck zich schuldig heeft gemaakt aan een bedrieglijke wegneming van andermans goed voor een kortstondig gebruik, wettelijk rechtvaardigt;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na de materiële schade door verweerster en haar minderjarig kind geleden wegens loonverlies te hebben geraamd op 150.471 D.M., op dit bedrag slechts de som van 12.049,16 D.M. in mindering brengt, zijnde de toelagen welke aan genoemde rechtsopvolgers werden gestort door het Duitse verzekeringsorganisme «Seekasse» volgens een per 31 januari 1967 vastgestelde afrekening, en impliciet en zonder reden de

vordering afwijst van de namens de eiseressen voor de rechter in hoger beroep regelmatig genomen conclusie, die ertoe strekte te horen beslissen dat op het bedrag van de materiële schade wegens loonverlies in mindering zouden worden gebracht, niet alleen voormelde som van 12.049,16 D.M., maar ook deze van 54.089, 24 D.M. en van 15.037,33 D.M., welke zijn, de eerste, de huidige waarde van de maandelijkse lijfrente die verweerster van de « Seekasse » zal blijven ontvangen en, de andere, de huidige waarde van de maandelijkse renten die hetzelfde organisme aan het kind zal betalen tot zijn meerderjarigheid, en doordat, nu het arrest niet te kennen geeft om welke reden het deze laatste twee sommen niet in mindering brengt, de veroordeling van de eiseressen om als schadevergoeding voor de materiële schade wegens loonverlies te betalen de som van 138.421,84 D.M., vermeerderd met de interesten en met de kosten van beide aanleggen, niet naar de eis van de wet met redenen is omkleed :

Overwegende dat de eiseressen in conclusie aanvoerden dat van het bedrag van de wegens derving van loon toe te kennen schadevergoeding moesten worden afgetrokken de door het verzekeringsorganisme « Seekasse » reeds gestorte toelagen, bij afrekening vastgesteld op 12.049,16 D.M., en ook de huidige waarde van de maandelijkse lijfrente en van de maandelijkse renten welke voormeld organisme respectievelijk aan verweerster en aan haar kind verder zal uitbetalen, weze respectievelijk 54.089, 24 D.M. en 15.037,33 D.M. ;

Overwegende dat het arrest, hetwelk enkel de reeds gestorte toelagen, weze 12.049,16 D.M., aftrekt, en zodoende impliciet de conclusie van de eiseressen betreffende de overige af te trekken bedragen afwijst, die conclusie nopens deze laatste bedragen niet beantwoordt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, doch alleen in zover het weigert van de wegens derving van loon toe te kennen schadevergoeding af te trekken de waarde van de renten welke het verzekeringsorganisme « Seekasse » verder zal moeten uitbetalen, weze 54.089, 24 en 15.037, 33 D.M. ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerster in een vierde van de kosten voortvloeiende uit de tegen haar ingestelde voorziening en de eiseressen in het overige van de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 14 februari 1969.

Voorzitter. M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever : M. de Vreese.

Advocaat-generaal : M. Detournay.

Advocaten : Mrs. Bayart en Van Hecke.

Erfdienstbaarheid. — Wettelijke erfdienstbaarheid van uitweg. — Ligging. — Verkrijging door verjaring.

De eigenaar van een ingesloten erf die de titel van de erfdienstbaarheid van uitweg in de wet zelf vindt, kan door de rechter doen erkennen dat de ligging van de wettelijke erfdienstbaarheid van uitweg niet die is welke de artikelen 683 en 684 B.W. bepalen, maar die welke hij door dertigjarige verjaring heeft verkregen, zelfs indien deze laatste ligging zich niet bevindt op het erf waarover de kortste en minst schadelijke weg loopt.

Van Vlasselaer-Buedts t./ Smets e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 juni 1967 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 682, 683, 684, 2219 en 2262 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, nadat het vonnis door de vrederechter op 30 november 1959 gewezen de vordering van eiser, strekkende tot erkenning van een recht van uitweg over de erven van de verweerders, verworpen had om de reden dat die uitweg niet de kortste en minst schadelijke is in de zin van de artikelen 683 en 684 van het Burgerlijk Wetboek, nadat eiser een tweede vordering had ingesteld hebbende het zelfde voorwerp, doch gegrond op een verjaring overeenkomstig de artikelen 682, 2219 en 2262 van het gezegd wetboek, nadat het vonnis door de vrederechter op 30 maart 1962 gewezen ook deze tweede vordering had verworpen, nadat eiser tegen deze twee vonnissen hoger beroep had ingesteld, nadat hij in zijn conclusie gehecht aan het op 26 oktober 1964 door de rechtbank gewezen tussenvonnis aanbood te bewijzen dat hij of zijn rechtsvoorgangers door dertigjarige verjaring de ligging van de betwiste weg over de erven van de verweerders naar de Varentstraat hadden verkregen, en nadat hij in zijn conclusie gehecht aan het bestreden vonnis verklaard had te volharden in zijn vorige conclusies, dit laatste vonnis beslist dat het goed van eiser ingesloten is, dat het erf van de verweerders echter niet bezwaard is met een erfdienstbaarheid van overgang ten voordele van het erf van eiser, gevestigd door een titel, dat bij gebrek aan titel eiser aanspraak kan maken op de artikelen 683 en 684 van het Burgerlijk Wetboek, en dat hij dienvolgens moet uitweg nemen, niet over de erven van de verweerders naar de Varentstraat, maar langs een uitweg naar de weg nr. 28, om de reden dat deze uitweg aan de door voormelde artikelen gestelde vereisten beantwoordt,

terwijl, eerste onderdeel, de ligging van het wettelijke recht van uitweg, gevestigd door artikel 682 van het Burgerlijk Wetboek, door verjaring kan verkregen worden overeenkomstig de artikelen 2219 en 2262 van gezegd wetboek, in welk geval gezegd recht van uitweg niet noodzakelijk uitgeoefend moet worden langs de kortste en minst schadelijke weg in de zin van de artikelen 683 en 684 van hetzelfde wetboek ;

tweede onderdeel, voormelde beschouwingen van het bestreden vonnis, dienvolgens geen afdoend antwoord inhouden op de hoger bedoelde conclusies waarin eiser stelde dat hij de ligging van de betwiste uitweg door verjaring heeft verkregen, welk gebrek aan antwoord gelijk staat met een gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering ;

Overwegende dat eiser in conclusie voor de rechter in hoger beroep aanbood te bewijzen dat hij de ligging van de erfdienstbaarheid van uitweg waarop hij ten laste van het erf van de verweerders aanspraak maakt, door verjaring had verkregen ;

Overwegende dat, na te hebben vastgesteld dat het erf van eiser ingesloten is en dat ten behoeve ervan geen conventionele titel van erfdienstbaarheid voorhanden is, het bestreden vonnis beslist dat eiser niet over het erf van de verweerders mag uitweg nemen, omdat de weg over dit erf niet aan de door de artikelen 683 en 684 van het Burgerlijk Wetboek gestelde vereisten voldoet ;

Overwegende dat het vonnis zodoende voormelde conclusie niet passend beantwoordt ;

Dat immers de eigenaar van een ingesloten erf, die de titel van erfdienstbaarheid van uitweg in de wet zelf vindt, door de rechter kan doen erkennen dat de ligging van de wettelijke erfdienstbaarheid van uitweg niet die is

welke de voormelde artikelen 683 en 684 bepalen, maar die welke hij door dertigjarige verjaring heeft verkregen, zelfs indien deze laatste ligging zich niet bevindt op het erf waarover de kortste en minst schadelijke weg loopt;

Dat het middel gegrond is;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 682, 683 en 684 van het Burgerlijk Wetboek.

doordat het bestreden vonnis de vordering van eiser, strekkende tot erkenning, overeenkomstig artikel 682 van het Burgerlijk Wetboek, van een recht van uitweg over de erven van de verweerders naar de Varentstraat, ongegrond verklaart om de reden dat de uitweg naar de weg nr. 28, met uitsluiting van de door eiser gevorderde uitweg, beantwoordt aan de door de artikelen 683 en 684 van het Burgerlijk Wetboek gestelde vereisten, en dat zulks blijkt uit het verslag van de deskundige Knap,

terwijl, eerste onderdeel, de kortste en minst schadelijke uitweg, bedoeld door de artikelen 683 en 684 van het Burgerlijk Wetboek, tevens een bruikbare uitweg moet zijn in de zin van artikel 682 van gezegd wetboek;

tweede onderdeel, hoewel eiser in zijn conclusie gehecht aan het bestreden vonnis verklaard had te volharden in zijn vorige conclusies en in deze gehecht aan het op 26 oktober 1964 door de rechtbank gewezen tussenvonnissen, gesteld had dat de uitweg naar de weg nr. 28 en een gedeelte van deze weg nr. 28 gedurende het grootste gedeelte van het jaar onbruikbaar zijn, noch de voormelde beschouwingen van het bestreden vonnis, noch het verslag van de deskundige Knap een antwoord inhouden op dit middel van eiser, zodat dit vonnis niet voldoet aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering;

Overwegende dat eiser in conclusie aanvoerde dat de uitweg naar de weg nr. 28 en de weg nr. 28 zelf het grootste gedeelte van het jaar onbruikbaar zijn;

Overwegende dat het vonnis, handelend over de uitweg langs de lijn CDE naar de weg nr. 28, beslist dat uit de bestanddelen van het deskundig verslag blijkt dat «deze uitweg», daarmede bedoelend het geheel van de uitweg waardoor het erf ophoudt ingesloten te zijn, aan de door de artikelen 683 en 684 van het Burgerlijk Wetboek gestelde vereisten beantwoordt;

Overwegende dat zodoende het vonnis ofschoon impliciet, in feite en dus soeverein beslist dat het geheel van die uitweg een voor het doel waarvoor hij bestemd is bruikbare weg is en het meteen de in het middel bedoelde conclusies passend beantwoordt;

Overwegende dat beide onderdelen van het middel feitelijke grondslag missen;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis, doch alleen in zover het de vordering van eiser, die aanleiding gaf tot het vellen van het vonnis van 30 maart 1962, ongegrond verklaart voor zoveel deze vordering op verjaring steunt, en in zover het eiser in de kosten veroordeelt;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan; zegt dat hierover door de feitenrechter zal worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, zetelende in hoger beroep.

NOOT. — Zie Cass. 3 mei 1963, R.W. 1963-64, 867 en Cass. 12 januari 1962, R.W. 1962-1963, 1161.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 14 februari 1969.

Voorzitter. M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Advocaat: Mr. Bayart.

1. **Hervatting van het geding. — Overlijden van een partij. — Betekening. — Verzuim. — Gevolgen.**
2. **Arbeidsongevallen. — Ongeval dat gedeeltelijk aan een derde te wijten is. — Verhaal van de verzekeraar. — Omvang.**

1. *Het overlijden van een partij geeft slechts in geval van betekening van dit overlijden aan de tegenpartij, aanleiding tot onderbreking van het geding en hervatting ervan, terwijl zolang het overlijden van een gedingvoerende partij die pleitbezorger heeft gesteld niet werd betekend, de procedure regelmatig wordt voortgezet en ten aanzien van de overleden partij geldig vonnis wordt geveld (art. 344 Rv.).*

2. *De verzekeraar-arbeidsongevallen die aan de rechthebbenden van de getroffen de forfaitaire vergoedingen heeft uitbetaald of het rentevertegenwoordigend kapitaal bij een erkend organisme heeft gevestigd, kan krachtens art. 22 verzekeringswet en art. 19, laatste lid, arbeidsongevallenwet, vanwege de aansprakelijke derde de terugbetaling daarvan eisen in verhouding van het recht dat hij tegen hem kan doen gelden. Dit recht is echter beperkt tot de vergoedingen welke de aansprakelijke derde, overeenkomstig het gemeene recht, wegens materiële schade, aan de getroffen of zijn rechthebbenden is verschuldigd.*

Van Hemelrijck t./ De Smedt e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 3 mei 1967 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1984 en 2003 van het Burgerlijk Wetboek, 61, 78, 80, 81bis, 173, 342, 343, 344, 345 en 347 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering,

doordat het bestreden arrest het middel verwerpt waardoor eiser in zijn eerste voor het hof van beroep genomen conclusie liet gelden dat de oorspronkelijke eiseres, Maria-Josephina Heyvaert, was overleden toen het geding voor de eerste rechter in staat gesteld, behandeld en gevonnist werd, dat namens die overledene conclusie genomen werd voor de eerste rechter en dat derhalve het beroepen vonnis van 12 maart 1965 als nietig en niet bestaand moest beschouwd worden, ook ten opzichte van de achtste verweerster (de verzekeringsmaatschappij «De Vrede») die enkel tussenkwam als gesubrogeerd in de rechten van de echtgenoten De Smedt-Heyvaert, zulks om de reden dat het kwestieuze overlijden aan de tegenpartij niet werd betekend, dat niet werd aangetoond dat deze ontstentenis van betekening de rechtmatige belangen van deze partij zou hebben geschaad, en dat derhalve de eerste zeven verweerders bij conclusie van 15 maart 1967 het geding geldig hadden hervat,

terwijl uit de hoger ingeroepen wetsbepalingen volgt dat conclusies, die genomen worden namens een overledene als nietig moeten worden beschouwd, en dat deze nietigheid gans de verdere procedure treft en meer bepaald het op dergelijke conclusies gevelde vonnis, zulks ongeacht of deze onregelmatigheid de belangen van de tegenpartij heeft geschaad;

Overwegende dat, betreffende de zaken welke niet in staat zijn, artikel 344 van het Wetboek van burgerlijke

rechtsvordering enkel bepaalt dat zullen nietig zijn de procedures die, zonder hervatting van het geding, werden voortgezet nadat het overlijden van een partij werd betekend;

Overwegend dat zulks betekent dat het overlijden van een partij slechts in geval van betekening van dit overlijden aan de tegenpartij, aanleiding geeft tot onderbreking van het geding en hervatting ervan, terwijl, zolang het overlijden van een gedingvoerende partij welke pleitbezorger heeft gesteld niet werd betekend, de procedure regelmatig wordt voortgezet en ten aanzien van de overleden partij geldig vonnis wordt geveld;

Overwegende dat het arrest dienvolgens wettelijk heeft beslist dat, niettegenstaande de oorspronkelijke eiseres, rechtsvoorganger van de huidige eerste zeven verweerders, overleden was op het ogenblik waarop voor de eerste rechter in haar naam conclusie werd genomen, de na dit overlijden in haar naam genomen conclusie en ten slotte het op die conclusie uitgesproken beroepen vonnis zelf, niet nietig waren, vermits dit overlijden aan de huidige eiser was betekend;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 22 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen, 4, meer bepaald 2°, C, en 19 van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 28 september 1931, voormeld artikel 19 in zijn tekst zowel vóór als na de wijziging aangebracht door de wet van 11 juni 1964,

doordat het bestreden arrest het middel verwerpt waardoor eiser in zijn eerste en tweede voor het hof van beroep genomen conclusie liet gelden dat de vordering van de achtste verweerster (de verzekeringsmaatschappij « De Vrede ») slechts gegrond kon zijn in de mate waarin het bedrag van de vergoedingen de schade, werkelijk geleden door de ouders van de getroffene en berekend volgens de regels van het gemeen recht, niet overschreed, dat gezegde verweerster in gebreke bleef te bewijzen dat de getroffene aan zijn ouders een deel van zijn loon afgaf dat de kosten van zijn persoonlijk onderhoud overschreed, en dat, in alle geval, gezegde verweerster vanwege eiser slechts de terugbetaling mocht vorderen van het door haar gestorte kapitaal tot beloop van de werkelijk aan de ouders gestorte lijfrenten tot aan hun overlijden, en doordat het arrest, na geconstateerd te hebben dat de achtste verweerster aan de ouders van de getroffene ingevolge het ongeval een totaal bedrag van 66.358 frank had uitgekeerd en aan de vennootschap « Algemene Verzekeringen » het bedrag van 168.637 frank, zijnde de wettelijk gevestigde kapitalen bestemd voor het uitkeren van de renten door haar verschuldigd, beslist dat eiser deze twee bedragen aan de achtste verweerster moet betalen in de mate waarin hij aansprakelijk is voor het ongeval, zulks om de reden dat de jaarlijkse lijfrenten, hetzij 16.605 frank, door de achtste verweerster aan de ouders van de getroffene verschuldigd, overeenstemmen met het materieel nadeel waarvan die ouders gerechtigd waren ten laste van de aansprakelijke derde de vergoeding te vorderen volgens het gemeen recht, en dat de achtste verweerster derhalve, als wettelijk gesubrogeerde, ten laste van de aansprakelijke derde aanspraak mocht maken op de betaling van deze bedragen overeenkomstig het laatste lid van artikel 19 van voormelde gecoördineerde wetten (artikel 3 van de wet van 16 maart 1954), ongeacht het tijdstip waarop de ouders zijn overleden.

terwijl op grond van de artikelen 22 van de wet van 11 juni 1874 en 19 van gezegde gecoördineerde wetten, de achtste verweerster, als gesubrogeerd in de rechten van de ouders van de getroffene; ten laste van eiser geen an-

dere vergoedingen kan vorderen dan die welke die ouders konden vorderen overeenkomstig de beginselen van het gemeen recht zoals die bepaald zijn door de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, en dus geen andere vergoedingen dan die welke beantwoordden aan werkelijk door de ouders geleden schade,

terwijl de renten, welke de verzekeraar verplicht is aan de ouders uit te betalen overeenkomstig artikel 4 van voormelde gecoördineerde wetten, als voorwerp hebben de schade te vergoeden welke de ouders ondergaan door het feit dat ze het voordeel verliezen van het deel dat ze ontvingen in de inkomsten van de getroffene,

en terwijl de ouders slechts zolang zij leven deze schade ondergaan, zodat de werkelijke omvang van deze schade afhangt van de duur van het leven van de ouders, zodat het tegenstrijdig is te beslissen dat de aan de ouders gestorte lijfrenten, samen met de voor verdere lijfrenten gevestigde kapitalen, overeenstemmen met het materieel nadeel waarvan de ouders van de getroffene gerechtigd waren ten laste van de aansprakelijke derde de vergoeding te vorderen volgens het gemeen recht, ongeacht het tijdstip waarop de ouders zijn overleden, en de motivering van het arrest derhalve niet voldoet aan de vereisten gesteld door artikel 97 van de Grondwet;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de achtste verweerster, de vennootschap « De Vrede », ingevolge een verkeersongeval, als verzekeraar-arbeidsongevallen van de getroffene, enerzijds aan de ouders van de getroffene, een totaal bedrag van 66.358 frank heeft uitgekeerd, en anderzijds, aan de vennootschap « Algemene Verzekeringen » het bedrag van 168.637 frank heeft uitbetaald tot vestiging van de kapitalen bestemd tot uitkering van de verdere door haar aan de ouders van de getroffene wettelijk verschuldigde renten;

Overwegende dat de verzekeraar-arbeidsongevallen die, zoals ten deze, aan de rechthebbenden van de getroffene de forfaitaire vergoedingen heeft uitbetaald of het rentevertegenwoordigend kapitaal bij een erkend organisme heeft gevestigd, weliswaar, krachtens de artikelen 22 van de wet van 11 juni 1874 en 19, laatste lid, van de gecoördineerde wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen, vanwege de aansprakelijke derde de terugbetaling daarvan kan eisen in verhouding van het recht dat hij tegen hem kan doen gelden;

Overwegende dat dit recht echter beperkt is tot de vergoedingen welke de aansprakelijke derde, overeenkomstig het gemeen recht, wegens materiële schade, aan de getroffene of zijn rechthebbenden is verschuldigd;

Overwegende dat, naar aanleiding van onderhavig ongeval, tegen eiser, aansprakelijke derde, twee rechtsvorderingen werden ingesteld, de ene door de rechthebbenden van de getroffene, namelijk wijlen zijn ouders, strekkende tot betaling van de vergoedingen verschuldigd overeenkomstig het gemeen recht, de andere door de verzekeraar-arbeidsongevallen, op grond van zijn in de plaatsstelling in de rechten van gezegde ouders, strekkende tot terugbetaling van de door hem, overeenkomstig voormelde gecoördineerde wetten, uitbetaalde forfaitaire vergoedingen;

Overwegende dat het arrest, handelende over de rechtsvordering van de rechthebbenden van de getroffene, beslist dat deze door de jaarlijkse renten van 16.605 frank die zij « tijdens hun leven » van de verzekeraar-arbeidsongevallen hebben ontvangen, genoegzaam blijken vergoed te zijn voor hun materiële schade, zodat zij nog slechts recht hebben op vergoeding van morele schade;

Overwegende dat het arrest zodoende ondubbelzinnig beslist dat de aan de rechthebbenden van de getroffene krachtens het gemeen recht verschuldigde vergoeding wegens materiële schade niets meer bedraagt dan die

jaarlijkse renten welke zij « tijdens hun leven » hebben ontvangen ;

Dat het arrest ook beslist dat eiser enkel voor de drie vierden aansprakelijk is voor het ongeval,

Overwegende dat het arrest dienvolgens niet vermocht, zonder artikel 19 van voormelde gecoördineerde wetten te schenden, eiser te veroordelen tot terugbetaling aan de achtste verweerster, van hogere sommen dan de drie vierden van het totaal bedrag van de tijdens hun leven door de ouders van de getroffene ontvangen renten ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest doch alleen in zover het uitspraak doet over de rechtsvordering tot terugbetaling van de vennootschap « De Vrede » ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt eiser in de kosten ten aanzien van de eerste zeven verweerders ; houdt het overige van de kosten aan ; zegt dat hierover door de feitenrechter zal worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT. — Voor wat het eerste punt betreft. Verg. art. 815 van het gerechtelijk wetboek.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 15 januari 1968.

Voorzitter : M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever : M. Busin.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.

Verkeer. — Openbare weg. — Soevereine appreciatie van de rechter.

Het bestreden vonnis wijst erop dat een weg, hoewel bestemd om voor een enkele woning te dienen, niettemin openstaat voor het openbaar wegverkeer ; uit geen enkele aanwijzing blijkt dat het een private weg is, en hij maa door iedereen worden gebruikt.

Uit die vaststellingen heeft de rechter in feite en dus op soevereine wijze afgeleid dat de weg hoewel tot een privaat domein behorend, moest worden beschouwd als een weg die openstaat voor het verkeer van het publiek in het algemeen, dit wil zeggen als een openbare weg.

Lefevre t./ Poncelet.

Gelet op het bestreden vonnis, op 27 mei 1967 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Namen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis de eisers veroordeelt om op de openbare weg voorwerpen te hebben laten liggen die het verkeer hebben gehinderd, op grond dat die weg, hoewel bestemd om voor een enkele woning te dienen, niettemin openstaat voor het openbaar verkeer en door iedereen mag worden gebruikt, aangezien uit geen enkele aanwijzing blijkt dat het een private weg is, terwijl deze overwegingen niet voldoende zijn om het wettelijk karakter van een weg te bewijzen en niet antwoorden op de conclusie waar-

in werd betoogd dat de weg uitsluitend op een private grond is aangelegd en uitsluitend toegang verleent tot een huis van de eigenaar van die grond, bewoond door één van diens aangestelden, wiens brievenbus aan het begin van die weg staat :

Overwegende dat het vonnis erop wijst dat die weg, hoewel bestemd om voor een enkele woning te dienen, niettemin openstaat voor het openbaar wegverkeer, dat uit geen enkele aanwijzing blijkt dat het een private weg is, dat hij door iedereen mag worden gebruikt ;

Overwegende dat de rechter uit deze vaststellingen die passend antwoorden op eisers betoog ten bewijze van het private karakter van de weg, in feite en dus op soevereine wijze heeft afgeleid dat deze weg hoewel tot een privaat eigendom behorend, moest worden beschouwd als een weg die openstaat voor het verkeer van het publiek in het algemeen, dit wil zeggen als een openbare weg ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 8 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis zijn beslissing dat de gevelde boom het verkeer hinderde, grondt op het feit dat deze boom door gras verborgen was en niets op zijn aanwezigheid duidde, terwijl de rechter uit de vaststelling dat de boom door hoog gras verborgen was, moest besluiten ofwel dat de boom niet op de weg achtergelaten was, ofwel dat hij op de weg lag en dus zichtbaar was ; en deze tegenstrijdigheid in de motivering gelijktstaat met niet-motivering ;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat de gevelde boom twintig centimeter over de rijbaan lag, dat de aldus gevormde hindernis, die niet aangewezen werd, door gras verborgen was ;

Overwegende dat deze vaststellingen niet onverenigbaar zijn ; dat het middel feitelijke grondslag mist ;

En overwegende dat, in zover de voorzieningen gericht zijn tegen de beslissing over de strafvordering, de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 2 maart 1968.

Voorzitter : M. Maréchal.
Raadsheren : M.M. Sury en Blockx.
Adv. Gen. : M. Dijkmans.
Advocaten : Mrs. Ch. Boelens en Machiels.

Verkeer. — Boudewijnsluis. — Westelijke deur. — Gebrek aan voldoende signalisatie. — Verbodsteken 23 B. — Verplaatsbare ketting. — Aansprakelijkheid van de Stad Antwerpen.

Een autowagen reed de westelijke sasdeur van de Boudewijnsluis te Antwerpen op. Door het in beweging brengen van deze deur kwam de wagen in het water terecht.

De toegang tot de sasdeur was beperkt door het verbodsteken 23 B dat enkel plaatselijk verkeer toeliet. De ketting die de toegang tot de sasdeur volledig kon versperren was niet aangebracht.

In dit geval is de Stad Antwerpen voor de gevolgen van het ongeval aansprakelijk.

Alliance assurance Cy Ltd en The Marine insurance Cy Ltd
t./ Stad Antwerpen.

Gezien in gelijkvormige uitgifte, het vonnis gewezen op 4 maart 1966 door de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, waarvan geen betekening wordt overgelegd en waartegen, op 20 april 1966 beroep, regelmatig naar vorm en tijd, ingesteld werd;

Overwegende dat de hoofdeis van eerste en tweede appellanten in eerste aanleg respectievelijk strekten tot betaling van 90.600 fr. en 17.758 fr. en de tegeneis door geïntimeerde tegen eerste appellante gesteld, tot de betaling van 11.517 fr.;

Overwegende dat beide appellerende assuradeuren handelen als gesubrogeerd in de rechten van hun verzekerde, de N.V. Brabo, die ze vergoed hebben voor de schade berokkend aan haar autovoertuig en aan het erin aangebracht radiotoestel bij het hierna besproken ongeval; dat de twee hoofdvorderingen dus gesteund zijn op één zelfde titel derwijze dat hun beide bedragen samengeteld moeten worden om de aanleg te bepalen;

dat het beroep van tweede appellante dienvolgens evenzeer als dat van eerste appellante en als het incidenteel beroep ontvankelijk is «ratione summae»;

Overwegende dat bewust ongeval als volgt gebeurd is: Van Cuyck, autovoerder in dienst van de N.V. Brabo, reed de westelijke deur van de Boudewijnsluis op om zich naar de overzijde te begeven wanneer vermelde deur in beweging werd gezet met het gevolg dat de wagen langs de steeds groter wordende opening in het water viel;

Overwegende dat uit de voorgebrachte stukken, en namelijk het strafrechtelijk vooronderzoek, blijkt dat de toegang tot gezegde sasdeur door regelmatig aangebrachte verbodstekens nr. 23 B beperkt was tot het plaatselijk verkeer, dat een verplaatsbare ketting hem volledig kon beletten en dat geen ander verkeerstekken of welkdanig ander verbod of reglementering ter kennis van het publiek gebracht werd;

Overwegende dat luidens de vaststellingen van de bekeurende politie, de ketting nooit gesloten was («steeds afgelegd»), terwijl de sassenier verklaarde de ketting nog opgelegd te hebben bij de vorige schutting, hetgeen aantoonde dat hij er zich goed van bewust was dat aldus moest gehandeld worden wanneer de sluisdeur openging; dat hij weliswaar de veronderstelling opwerpte dat iemand die ketting terug had losgemaakt;

dat echter niet bewezen wordt dat zulks door Van Cuyck werd gedaan of minstens door hem werd opgemerkt;

Overwegende dat geen signalisatie aanwezig was om het toegelaten plaatselijk verkeer — waaronder Van Cuyck zich bevond — te verwittigen van het ogenblik dat de sluisdeur zou opengaan; dat de enige versperring, d.i. hogervermelde ketting, ofwel niet gebruikt werd, ofwel op dusdanige wijze gebruikt werd dat verwaarloosd werd ervoor te zorgen, dat ze niet ontijdig kon afgelegd worden;

Overwegende dat het feit dat de Boudewijnbrug, aan het andere uiteinde van de sluis, sedert twintig minuten neergelaten was geen rol speelt, vermits dit geen aanduiding gaf nopens het ogenblik waarop de sasdeur zou opengegaan;

Overwegende dat aan Van Cuyck niet kan verweten worden zich op een voor het plaatselijk verkeer toegelaten weg te begeven, wanneer de ketting bestemd om hem te versperren neergelaten was en geen enkel dienstige waarschuwing hem de mogelijkheid bood zich van een gevaar te vergewissen;

Overwegende dat uit niets blijkt dat, zoals geïntimeerde het thans beweert, het openstaan van de weg langs de sluisdeur voor het plaatselijk verkeer «slechts in noodgeval en wanneer de Boudewijnbrug openstond en op het neerlaten van de brug volstrekt niet kon worden gewacht» toegelaten was; dat de omstandigheid dat Van Cuyck «de

plaatsgesteldheid zeer goed kende» hem te dien aanzien geen andere verplichting oplegde dan aan welke andere weggebruiker ook;

Overwegende dat het bedrag van de schade aan de wagen tot beloop van 90.600 fr. en aan de radio-electrische inrichting verantwoord wordt en niet betwist wordt;

dat de depannagekosten door de N.V. Brabo aan geïntimeerde kenbaar gemaakt werden en door eerste appellante tot beloop van 5.000 fr. vergoed werden;

Overwegende, voor zover de vordering van eerste appellante het bedrag overtreft van 90.000 fr., waartoe zij in eerste aanleg zonder enig voorbehoud beperkt werd, zij niet ontvankelijk is;

Overwegende dat de tegeneis niet gegrond is;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord in openbare zitting het gedeeltelijk eensluidend advies van de Heer Advocaat-generaal Dijkmans;

Ontvangt de hoofdberoepen en het incidenteel beroep;

Doet het bestreden vonnis teniet;

Wijzigend:

Veroordeelt geïntimeerde tot betaling van negentig duizend zeshonderd frank aan eerste appellante en van zeventienduizend zeshonderd achtentwintig frank aan tweede appellante, ieder dezer bedragen te vermeerderen met de vergoedende interesten sedert de dag der uitbetaling tot op 4 maart 1965 en de gerechtelijke interesten sindsdien.

Verklaart de eis van eerste appellante voor het overige niet ontvankelijk;

Wijst de tegenvordering af;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten in eerste aanleg;

Verwijst geïntimeerde tevens in de kosten in beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 30 januari 1969.

Voorzitter: M. Van Camp.

Rechters: MM. Hernould en Groetaers.

Openbaar Ministerie: M. Lens

Advokaten: Mrs. Buysse en Van Peeterssen.

Gehuwde vrouw. — Bekwaamheid. — Huwelijks-voederenstelsels. — Bevoegdheid van de vrouw. — Machtiging van de rechter. — Verkoop van eigen goed. — Wederbelegging.

Behoudens uitzonderingen is de gehuwde vrouw van rechtswege bekwaam. Zij is echter niet bevoegd om handelingen te verrichten die uit hoofde van haar huwelijksgoederenrecht aan de man zijn voorbehouden of van zijn toestemming afhankelijk zijn. Voor die handelingen richt art. 226quater B.W. een rechterlijke machtiging in.

In het wettig belang van de vrouw en van de familie kan de rechter machtiging verlenen niet alleen tot de verkoop in volle eigendom van een persoonlijk eigen onroerend goed, maar ook tot het ontvangen van de koopprijs en, minstens in een stelsel van gemeenschap beperkt tot de aanwinsten, tot wederbelegging ervan.

Moreau t./ Van Meerbeek.

Gelet op art. 2, 30, 34, 35, 36, 37 e n 41 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord in Raadkamer in de nederlandse taal, de eisende partij, in persoon verschijnend, in haar middelen

en gezegden en de advocaten van partijen in hun middelen en besluiten ;

Overwegende dat, volgens een akte verleden voor het ambt van notaris F. Biemans te Antwerpen dd. 9 augustus 1939 partijen gehuwd zijn onder het stelsel van de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten ; dat niet betwist wordt dat eiseres, als erfgenaam van haar moeder, samen met haar vader de heer Gummarus Moreau, mede-eigenares is van een onroerend goed te Deurne, Ten Eeckhoevelei 280 wijk A nr. 28/d, groot 130 m² ; dat beiden dit goed wensen te verkopen, doch dat verweerder weigerde minnelijk hiertoe zijn toestemming te verlenen ;

Overwegende dat de vordering, gesteund op art. 226 quater B.W., er dan ook toe strekt, indien verweerder in deze weigering volhardt, eiseres te machtigen om zonder bijstand noch machtiging van verweerder, voormeld onroerend goed, samen met de medeigenaar te verkopen en daartoe alle akten en stukken te tekenen ; haar aandeel in de verkoopprijs te ontvangen, er geldige kwijting van te geven en handlichting te verlenen van alle hypothekaire inschrijvingen ;

Overwegende dat verweerder akte vraagt van zijn akkoord om eiseres te machtigen tot ondertekening van de akte van verkoop en om deze akte mede te ondertekenen als hoofd en als beheerder van de gemeenschap, doch besluit tot de onbevoegdheid van de rechtbank om eiseres te machtigen de van de verkoop voortkomende gelden te ontvangen ; ondergeschikt tot de onontvankelijkheid en meer ondergeschikt tot de ongegrondheid van deze vordering ;

Overwegende dat de beginselen niet betwist worden, welke verweerder vooropzet betreffende zijn hoedanigheid van beheerder der goederen van de gemeenschap en van deze van zijn echtgenote ; dat het echter onjuist is te beweren dat het beheer over de eigen goederen van de vrouw exclusief aan de man behoort (De Page d l X nr. 648) en dat het voorbarig is, vóór de verkoop van een eigen onroerend goed van eiseres, reeds te gewagen van een roerende erfenis, met de gevolgen vandien ;

Overwegende dat ook niet kan volgehouden worden dat de verkoopprijs van een eigen onroerend goed, zonder meer, tot de gemeenschap van aanwinsten behoort ; dat dit lot van de verkoopprijs afhankelijk is van zijn storting in- en zijn vermening met die gemeenschap en kan verhinderd worden door wederbelegging (De Page dl. X nr. 320 B a) en 331) ;

Overwegende dat het ten onrechte is dat verweerder eiseres als « onbekwaam » betitelt, dat hij de rechtbank onbevoegd acht haar te machtigen en dat hij haar eis onontvankelijk noemt ;

Overwegende dat de gehuwde vrouw, — op de niet ter spraak komende uitzonderingen na — van rechtswege bekwaam is ; dat zij echter geen bevoegdheid bezit tot het verrichten van handelingen welke uit hoofde van haar huwelijkstelsel voorbehouden zijn aan de man, of afhankelijk zijn van diens toestemming (art. 214 B.W. gew. door art. 1 der wet van 30 april 1958) ;

Overwegende dat voor die handelingen welke de vrouw uit hoofde van haar huwelijksgoederenrecht niet kan stellen zonder de toestemming van de man, een gerechtelijke machtiging ingericht wordt door de tijdelijke bepalingen ingevoegd bij art. 8 van de wet van 30 april 1958 (art. 226 quater B.W.) ;

Overwegende dat de betwistingen in de rechtsleer nopens de gelijkheid (Lauwers & Baeteman. Dev. et Dr. des époux nr. 133 ; Renard, Graulich & David, Rev. Trim. Dr. Civ. 1959 blz. 215 — De Page dl. I nr. 723, 724 — zie nochtans rode bladen nr. 724) of het verschil (Kirkpatrick J. T. 1960 blz. 1, blz. nr. 10) in de draagwijdte (De Page dl X nr. 653) tussen art. 219 B.W. enerzijds en het huidig art. 226 quater B.W. anderzijds, op jurisprudentieel terrein beslecht werden doordat het Hof van Cassatie

(23 jan. 1964 R.W. 1964-1965 kol. 578 op Beroep Brussel 23 juni 1961, Rev. Not. 1961 blz. 318) verkondigde dat « art. 226 quater B.W. door zijn tekst en door zijn geest verschilt van het vroeger art. 219 B.W. ; dat, de functie van de (door art. 226 quater B.W.) ingerichte gerechtelijke machtiging niet, zoals in het vroeger art. 219, zou kunnen zijn de echtgenote te ontheffen van de onbekwaamheid welke haar vroeger trof in haar hoedanigheid van gehuwde vrouw, doch voor de een of de andere bepaalde handeling welke ze geldig alleen kon verrichten, de hinderpaal op te heffen die uitsluitend voortspruit uit de macht welke het huwelijksgoederenrecht aan de man toekent » ... « dat het genotsrecht dat aan de gemeenschap op de persoonlijke goederen van de echtgenote toekomt en de macht van de man als wettelijke beheerder van deze gemeenschap en van die persoonlijke goederen niet van aard zijn dat de toestemming van de man steeds een noodzakelijke voorwaarde is voor de vervreemding in volle eigendom van deze goederen ; dat deze macht van de man dus niet zo absoluut is dat hij, in alle gevallen, de rechten van derden kan lam leggen of niet in overeenstemming moet zijn volgens de beoordeling van de rechtbank, met het wettig belang van de echtgenote en van de familie ; dat, indien de verkoop, bij machtiging van het gerecht, van het onroerend goed, dat de onverdeelde eigendom is van de echtgenote en van haar medeërfgenen, aan de gemeenschap en aan de man tegenstelbaar is, zij daarentegen, overeenkomstig art. 1426 B.W., daar zij zonder toestemming van deze laatste geschiedde, de goederen van de gemeenschap niet kan aanraken noch, inzonderheid een verplichting tot vrijwaring in hoofde van (de man) tot stand doen komen » ;

Overwegende dat, het beginsel van de gerechtelijke machtiging van de vrouw tot het stellen van die handelingen welke zij uit hoofde van haar huwelijksgoederenrecht niet kan verrichten zonder de toestemming van haar man aldus erkend zijnde, onder de beperking van de beschikkingen van art. 1426 B.W., de rechtbank haar bij ongerechtvaardigde weigering door de man, met het oog op haar wettig belang en dit van de familie, kan machtigen, niet alleen tot de verkoop in volle eigendom van haar eigen goederen doch ook tot het ontvangen en het bestemmen van de koopprijs ervan (Renauld & Leclercq. Rev. Crit. Jur. Belge 1964 blz. 383) ;

Overwegende dat de beoordeling van de vraag tot het bekomen van deze machtiging dient te geschieden zowel in functie van de rechten en de verplichtingen van de man in zijn hoedanigheid van hoofd van de gemeenschap en beheerder der goederen van zijn echtgenote, als van de wettelijke belangen van laatstgenoemde ;

Overwegende dat de ontaarding van de genootschapsgeest tot animositeit, van de samenwerking tot obstructie en van het gezinsleven tot een jarenlange scheiding, laat vrezen dat het erfgoed van eiseres zal afgewend worden van zijn wettelijke bestemming, zonder enige zekerheid van terugkeer, zowel indien de verkoopprijs ervan in de gemeenschap gestort wordt als wanneer deze onvoorwaardelijk in handen van de vrouw zou blijven ;

Overwegende dat het kapitaal van de vrouw bestemd is tot zijn behoud als zodanig, terwijl de vruchten ervan in de eerste plaats de lasten van het huwelijk dragen ;

Overwegende dat de wederbelegde verkoopprijs van een eigen goed, die niet in de gemeenschap gestort wordt, minstens onder het stelsel van een gemeenschap beperkt tot de aanwinsten dat eigen roerende goederen kent, eigen blijft (De Page dl X nr. 320 B a) en 331) ;

Overwegende dat niet betwist wordt dat verweerder bijdraagt in het onderhoud van eiseres ;

Overwegende dat het derhalve past, eiseres te machtigen, haar aandeel in de verkoopprijs te ontvangen, mits, in de zin zoals door haar in ondergeschikte orde voorge-

steld, dit aandeel, in vervanging en wederbelegging, door de gelaste notaris zal geplaatst worden als eigen goed bij de Nationale Spaar- en Lijfrentekas, met de vruchten daarvan als naar recht (art. 1401/2° B.W.);

Overwegende dat de weigering van verweerder tot minnelijke toestemming in de verkoop, en na dagvaarding tot instemming met het in ondergeschikte orde aangeboden voorstel, ongegrond zijnde, hij instaat voor de kosten van dit geding;

Om deze redenen,
De Rechtbank,

Gehoord het eensluidend advies van de heer Ch. Lens, 1ste Substituut van de Prokureur des Konings mondeling gegeven in de Nederlandse taal in Raadkamer op datum van 17 januari 1969,

Rechtdoende op tegenspraak in openbare zitting,
Na erover beraadslaagd te hebben,

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend,
Zich bevoegd achtend,

Verklaart de vordering ontvankelijk en in de hiernabe-
paalde mate gegrond,

Verleent akte aan verweerder dat hij zich akkoord ver-
klaart om aanlegster te machtigen tot ondertekening van
de kwestige akte van verkoop met handlichting van de
inschrijvingen, en dat hij akkoord gaat om mede te onder-
tekenen als hoofd en als beheerder van de gemeenschaps-
goederen.

En bij gebreke dit akkoord uit te voeren, machtigt eise-
res om zonder toestemming van verweerder, haar onver-
deeld aandeel in het huis gelegen te Deurne, Ten Eeck-
hovenlei 280, wijk A nr. 28 d, groot 130 m² samen met de
mede-eigenaar te verkopen en daartoe alle notariële of
andere nodige akten of stukken te ondertekenen.

Machtigt in ieder geval eiseres, haar aandeel in de ver-
koopprijs daarvan te ontvangen, er geldige kwijting van te
verlenen, handlichting te geven van alle hypotheekaire en
bevoorrechte inschrijvingen, genomen of te nemen, zelfs
van deze ambtshalve genomen en al het nodige te doen
om tot volstreekte verkoping van hoger vermelde eigendom
te geraken, mits dit aandeel, in vervanging en wederbe-
legging door de gelaste notaris als eigen goed van eiseres
zal geplaatst worden bij de Nationale Spaar -en Lijfrentekas,
met de vruchten als naar recht (art. 1401/2° B.W.);

Verwijst verweerder tot de kosten van het geding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

1 december 1967.

Voorzitter : M. Driessen.
Rechters : M.M. Toppet en Spaar.
Openbaar ministerie : M. Dessers.
Advocaat : Mr. Arts.

Minderjarigen, voogdij en ontvoogding. — Uitsluiting of ontzetting van de voogdij. — Wie kan de homologatie vragen. — Openbare orde. — Niet-nakoming van de wettelijke voorschriften. — Nietigheid van de beslissing.

Wanneer de familieraad de uitsluiting of ontzetting van de voogd heeft uitgesproken en een nieuwe voogd heeft aangesteld, is de nieuwe voogd gerechtigd die beslissing ter homologatie aan de rechtbank van eerste aanleg voor te leggen, indien de toezienende voogd de homologatie niet vraagt en de uitgesloten of ontzette persoon geen initiatief neemt.

De wettelijke voorschriften betreffende de uitsluiting en de ontzetting van de voogdij raken de openbare orde.

De rechtbank weigert derhalve de homologatie toe te staan, wanneer blijkt dat de persoon wiens uitsluiting gevraagd werd, deel uitmaakte van de familieraad en zijn stem uitbracht over de tegen hem aangevoerde feiten van kennelijk wangedrag, wanbeheer en ontrouw, dat hij deel uitmaakte van de familieraad die vervolgens de voogd heeft aangesteld, dat het proces-verbaal niet vermeldt of de uitgesloten persoon met de beslissing instemt, en dat de identiteit van de aangestelde toezienende voogd niet kan gecontroleerd worden.

Schreurs t./ Geebelen.

Gezien de stukken van het geding en bepaaldelijk de inleidende dagvaarding dd. 11 oktober 1967 van gerechts-
deurwaarder Paul Janssen te Genk, er toe strekkende de
bekrachtiging te bekomen van de familieraad gehouden
voor de Vrederechter van het kanton Bree dd. 29 juni
1967, waarbij de beslissing getroffen werd verweerder
uit te sluiten als moeder-voogdes over haar minderjarige
kinderen;

Gezien het voor eensluidend verklaard afschrift van
het proces-verbaal van de familieraad gehouden op 29-6-
1967 onder het voorzitterschap van de heer Vrederechter
te Bree;

Gehoord de heer procureur des Konings in zijn advies;
Overwegende dat verweerder alhoewel behoorlijk ge-
dagvaard geen pleitbezorger stelt;

Overwegende dat op verzoek van verweerder de heer
Vrederechter van het kanton Bree, een familieraad bijeen-
geroepen heeft onder zijn voorzitterschap, met het oog te
voorzien in de aanstelling van een voogd en toezienende
voogd over de vijf minderjarige kinderen Schreurs, in-
gevolge het openvallen der voogdij door het overlijden
van hun vader op 6 juni 1967;

Overwegende dat tijdens deze familieraad, huidige
aanlegger, grootvader van de minderjarige kinderen, de
uitsluiting van verweerder als moeder-voogdes gevraagd
heeft op grond van art. 441/1 en 442/2 B.W.; dat op deze
vraag de familieraad, samengesteld uit drie personen
langs vaderskant, waaronder aanlegger, en drie personen
langs moederskant, waaronder verweerder, de uitsluiting
van verweerder als moeder-voogdes uitgesproken heeft;
dat het proces-verbaal van deze familieraad niet ver-
meldt of verweerder deze beslissing al dan niet toe-
treedt; dat dezelfde familieraad samengesteld als hoger-
vermeld, aanlegger aangesteld heeft als voogd en tevens
voorzien heeft in de aanstelling van een toezienende voogd;

Overwegende dat de uitsluiting en de ontzetting van
de voogdij geregeld wordt bij art. 444 en volgende van
het Burgerlijk Wetboek;

Ontvankelijk van de eis.

Overwegende dat luidens art. 448 B.W., de eis strek-
kende tot het bekomen der homologatie van de beslissing
van de familieraad, dewelke de voogd uitsluit, ingesteld
wordt op verzoek van de toezienende voogd, tenzij de uit-
gesloten voogd, zelf het initiatief neemt, om de vernie-
tiging te bekomen van de beslissing van de familieraad;

Overwegende dat algemeen aanvaard wordt dat ingeval
de homologatie van de familieraad niet gevraagd wordt
door de toezienende voogd en de uitgesloten voogd betref-
fende zijn uitsluiting geen initiatief neemt, de nieuw
aangestelde voogd, en zelfs ieder lid van de familieraad,
de procedure tot homologatie kan instellen; dat immers
de nieuw aangestelde voogd, gelet op het gebrek aan enig
initiatief van de toezienende voogd of van de uitgesloten
voogd, in een onduidbare onzekerheid geplaatst wordt
betreffende zijn rechten en verplichtingen;

Overwegende dat in deze omstandigheden, de nieuw
aangestelde voogd gerechtigd is het proces-verbaal van

de familieraad houdende de uitsluiting van de moeder-voogdes en zijn aanstelling ter homologatie voor te leggen aan de rechtbank;

Overwegende dat de eis ingesteld door aanlegger als nieuw aangestelde voogd, ontvankelijk is;

De grond der zaak.

Overwegende dat de procedure, strekkende de uitsluiting of de ontzetting van een voogd te bekomen, niet geschiedt overeenkomstig de gebruikelijke vrijwillige rechtspraak van de vrederechter inzake voogdij, doch integendeel deze betwisting een werkelijk geschil vormt gericht tegen de voogd (zie De Page, Tom. II, nr. 89); dat trouwens het tegensprekelijk karakter van de procedure van uitsluiting of ontzetting van de voogd, duidelijk naar voren komt in art. 447 B.W., bepalende dat de uitsluiting of de ontzetting van de voogd slechts kan uitgesproken worden in een gemotiveerde beslissing, nadat de voogd gehoord werd of behoorlijk opgeroepen;

Overwegende dat de uitsluiting of de ontzetting van een voogd een zeer gewichtige en verstrekende rechtshandeling is, vermits de eer en de faam van een persoon in het gedrang worden gebracht; dat dienvolgens de door de wet voorgeschreven regelen betreffende de uitsluiting en de afzetting van een voogd de openbare orde raken;

Overwegende dat in deze gedachtengang het niet te aanvaarden is, dat de voogd wies uitsluiting gevraagd wordt, deel uitmaakt van de familieraad en zijn stem uitbrengt over tegen hem aangeklaagde feiten van kennelijk wangedrag, wanbeheer en ontrouw;

Overwegende dat daarenboven luidens art. 445 B.W. de uitgesloten of ontzette voogd niet meer deel mag uitmaken van een familieraad; dat in weerwil van dit voorschrift, de uitgesloten voogd deelgenomen heeft aan de familieraad, dewelke aanlegger aanstelt als nieuwe voogd;

Overwegende dat daarenboven in strijd met art. 448 B.W. het proces-verbaal van de familieraad niet vermeldt of de uitgesloten voogd zich neerlegt bij de beslissing van de familieraad;

Overwegende dat de aangestelde toeziende voogd aangeduid wordt als zijn «Geebelen Anna Marie, voornoemd»; dat evenwel in het proces-verbaal van de familieraad geen persoon nader geïdentificeerd wordt als Geebelen Anna Marie; zodat het de rechtbank niet duidelijk is, welke persoon juist bedoeld wordt om de taak van toeziende voogd waar te nemen;

Overwegende dat zoals hoger gezegd, de wetsregelen betreffende de uitsluiting of de ontzetting van de voogd de openbare orde raakt; dat terzake dit ongetwijfeld het geval is, daar verweerster als moeder van de minderjarige kinderen en van rechtswege geroepen om de voogdij waar te nemen, uitgesloten wordt; dat in deze omstandigheden de herhaalde overtreding der wettelijke voorschriften bij de beraadslaging van een familieraad houdende de uitsluiting van een moeder-voogdes, de nietigheid der beraadslaging medebrengt;

Gezien art. 2, 30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen,

De rechtbank statuerende in eerste aanleg en bij verstek tegen verweerster dewelke geen pleitbezorger stelde; de heer procureur des Konings gehoord zijnde in zijn advies;

Verklaart de ingestelde eis ontvankelijk, doch ongegrond;

Zegt voor recht dat de familieraad gehouden op 29 juni 1967, onder voorzitterschap van de Vrederechter van Bree, niet kan bekrachtigd worden.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

Kortgeding. — 2 april 1969.

Voorzitter: M. F. Kestelaat.

Op. Min.: M. A. Smis.

Advocaten: Mrs. Verduyn en Van Outegem.

Kortgeding. — Advies openbaar ministerie betreffende hoede der kinderen. — Niet mogelijk na gegeven advies opnieuw te besluiten of te pleiten.

Wanneer de Prokureur des Konings, zetelende in kortgeding naast de heer Voorzitter der Rechtbank zijn advies heeft gegeven betreffende de hoede der kinderen in een zaak van echtscheiding, is het niet geoorloofd dat de partijen na dit advies nog zouden besluiten en pleiten en bestaat er geen aanleiding om te dien einde de heropening van de debatten te bevelen.

Het tegenovergestelde zou strijdig zijn met de noodzakelijkheid van een essentieel vlugge rechtspleging inzake kotrgeding.

Haessens t./ Verbanck.

Overwegende dat verweerster, na lezing te hebben gehoord van het geschreven advies van de procureur des Konings, mondeling ter zitting de heropening van de debatten vraagt om over dit advies te besluiten;

Overwegende dat het advies van de procureur des Konings in het onderhavig kortgeding werd gehoord bij toepassing van artikel 268 van het burgerlijk wetboek dat bepaalt dat, waar de gevorderde maatregelen, hangend een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud en op de goederen van de kinderen van de partijen, de procureur des Konings alle dienstige inlichtingen betreffende de zedelijke en stoffelijke toestand van de kinderen kan inwinnen, door bemiddeling van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming (Cass. 13 dec. 1968, R.W. 1968-69, 1080);

Overwegende dat de behandeling van de vordering in kortgeding door het gerechtelijk wetboek niet bepaald is; dat in deel IV, boek II onder titel VI: Inleiding en behandeling van de vordering in kort geding, alleen wordt bepaald op welke wijze deze vordering wordt aangebracht en met welke termijnen van dagvaarding, en verder dat, wanneer machtiging wordt verleend tot een maatregel van onderzoek, dit onderzoek geschiedt met inachtneming van de gewone regels, behoudens het recht van de voorzitter om, in geval van noodzaak, alle termijnen van rechtspleging te verkorten;

Overwegende dat, bijgevolg, evenals onder de vroegere toepassing van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, de rechter in kortgeding niet verplicht is de rechtspleging te volgen die gesteld is voor de vordering ten gronde onder titel II van deel IV boek II: behandeling en berechting van de vordering, en dat hij steeds, een diskretionaire macht heeft om de rechtspleging te bepalen welke dient gevolgd te worden; zie desbetreffende: Moreau, De la juridiction des référés n° 377 en volgende; Van Lennep, Het kortgeding, bl. 343 en volg.; R.P.D.B., Référés, n° 463 en volg.; Garsonnet et Cézard - Bru, Procédure civile et commerciale, d. VIII N° 208 en volgende;

dat de rechter in kortgeding steeds de noodzakelijkheid van een essentieel vlugge rechtspleging in acht moet houden en dan ook uit de regelen voor de behandeling van de vordering op dagvaarding slechts die mag aannemen die met het essentieel vlug karakter van zijn rechtsmacht verenigbaar zijn;

dat dit ook zo is, waar nu, in bepaalde gevallen, de procureur des Konings in zijn advies moet worden ge-

hoord, met het gevolg dat, uit de regelen gesteld in de afdeling VIII: mededeling aan het Openbaar Ministerie, in hoofdstuk II, titel II, boek II, deel IV van het gerechtelijk wetboek, moeten verworpen worden die welke van aard zijn de rechtspleging in kortgeding te vertragen; des te meer dat volgens artikel 765 van het gerechtelijk wetboek normaal de rechter in kortgeding uitspreekt zonder het advies van het Openbaar Ministerie te hebben gehoord;

Overwegende, echter, wat de bepaalde vraag van verweerster betreft, om na het advies van het Openbaar Ministerie, opnieuw te besluiten of pleiten, deze vraag in elk geval moet verworpen worden, zelfs aannemende — quod non — dat alle bepalingen van de voormelde afdeling over de mededeling van het Openbaar Ministerie van toepassing zouden zijn bij een kortgeding;

dat wel zeker het Openbaar Ministerie zijn advies geeft niet alleen op de dag maar ook op het uur bij het sluiten van de debatten aangegeven en op het zittingsblad vermeld (artikel 767 van het Gerechtelijk Wetboek) — wat niet bepaald moet worden voor het vonnis wanneer een zaak in beraad gehouden wordt (artikel 770 van het Gerechtelijk Wetboek) — en hieruit zou mogen worden afgeleid dat aan de partijen moet toegelaten worden op het advies van het Openbaar Ministerie opnieuw te besluiten; op voorwaarde zij dit bij verzoekschrift vragen (art. 773 van het Gerechtelijk Wetboek);

doch dat de heer Van Reepinghen in zijn verslag (blz. 190) uitdrukkelijk verklaart: «Al kunnen de partijen kennis nemen van het advies, het is hun niet toegelaten er in feite, noch in rechte, op te antwoorden voor de rechter die uitspraak moet doen»;

zodat, ten slotte, zonder enige twijfel, de vraag van verweerster tot heropening van de debatten, om op advies van het Openbaar Ministerie te antwoorden, moet verworpen worden;

Overwegende dat, hangend een geding tot echtscheiding tussen partijen, bij beschikking in kortgeding op 14 februari 1968 over de voorlopige maatregelen gewezen werd en aldus, onder andere, het voorlopig bestuur over het kind, Yannick, van partijen, thans zes jaar oud, aan verweerster werd toevertrouwd, met een ruim bezoekrecht ten voordele van eiser — het was niet bij vergissing dat, gezien de lange bezoekttermijnen gedurende de vakanties, geen verder bezoekrecht werd gegeven op één dag om de week;

Overwegende dat eiser thans vordert dat het voorlopig bestuur over voornoemd kind aan hem zou worden toevertrouwd omdat verweerster in boelingschap leeft met een andere man zoals blijkt uit een vonnis van deze rechtbank op 18 december 1968 dat verweerster hoofdens overspel straft;

Overwegende dat niet blijkt dat eiser de procedure ten gronde op abnormale wijze vertraagt, en redelijk is dat hij tot de voormelde uitspraak van de correctionele rechtbank in kracht van gewijsde is getreden heeft gewacht om het onderhavig kortgeding in te dienen;

Overwegende dat verweerster bekend dat zij steeds in boelingschap leeft met een andere man, hij zelf in feite gescheiden levende van zijn vrouw en regelmatig het bezoek ontvangende van de drie kinderen uit zijn huwelijk, dat verweerster aldus een onwaardige moeder is geworden en het voor het kind van partijen voordelig is — beter nu onmiddellijk dan later, gezien zijn leeftijd — onder de hoede van eiser te worden geplaatst;

dat uit het door de procureur des Konings medegedeeld maatschappelijk onderzoek blijkt dat eiser, thans als eerste kok tewerkgesteld op de mailboten Oostende-Dover, vermoedelijk niet meer overdadig drinkt en hij bij zijn ouders inwoont, waarvan hij de enige zoon is; dat deze ouders, grootouders van het kind, gunstig gekend zijn en de grootmoeder, inzonder, betrekkelijk jong is en nog levendig genoeg om het kind van partijen te verzorgen; dat deze grootmoeder dit trouwens vroeger gedurende ongeveer

vier jaar heeft gedaan, zodat het kind, dat aan zijn vader zeer genegen is gebleven, zich vlug aan het milieu van zijn vaderlijke grootouders zal aanpassen;

Overwegende dat eiser echter zijn voornoemd kind aan verweerster tot bezoek zal moeten afstaan doch dat dit bezoek dient beperkt en geregeld te worden zoals hierna bepaald, in het belang van het kind en gezien de onmogelijkheid om eiser te verplichten zijn kind te brengen of terug te nemen in een huis waar ook de bijzit van zijn echtgenote verblijft;

Om deze redenen:

Wij, Fernand Kesteloot, voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, zetelend in kortgeding, bijgestaan door de griffier Hendrik Verloigne;

Gehoord ter zitting van 26 maart 1969, de heer Aloïs Smis, substituut procureur des Konings, in de lezing van zijn schriftelijk advies;

Zeggen dat de debatten niet kunnen worden heropend om aan verweerster toe te laten op dit advies te antwoorden;

wijzend voorlopig voor de verdere duur van het tussen partijen hangend geding tot echtscheiding;

Vertrouwen aan eiser toe het voorlopig bestuur over het kind Yannick Naessens, uit het huwelijk van partijen geboren op 6 maart 1963;

Zeggen dat verweerster dit kind tot bezoek zal ontvangen twee dagen per maand wanneer het niet op school moet zijn, van tien tot achttien uur, en daartoe zelf het kind ten huize van eiser zal afhalen en terugbrengen.

Behouden de gerechtskosten voor behalve deze van gedwongen uitvoering die ten laste vallen van de partij die deze veroorzaakt.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

2e Kamer. — 9 november 1967.

Voorzitter: M. Singelyn.

Referendaris: M. Verdoodt.

Advocaten: Mrs. A. Clerens-Stas en J. Basyn.

Vennootschappen. — P.V.B.A. — I. Vervroegde ontbinding door buitengewone algemene vergadering. — Geen eenparige goedkeuring der vennoten vereist. — II. P.V.B.A. bestaande uit twee vennoten waarvan de ene de schoonmoeder van de andere is. — Scherpe en aanhoudende onenigheid tussen, enerzijds, deze laatste en haar echtgenoot, aangestelde en spil der P.V.B.A., en, anderzijds, tussen de twee vennoten. — Wettige reden tot gerechtelijke ontbinding der vennootschap.

1. Een buitengewone algemene vergadering ener P.V.B.A. — hoewel deze verwant is met de vennootschap van personen waarvoor, in principe, de eenparige goedkeuring der vennoten is vereist om haar standregelen te wijzigen — kan, zelfs zonder eenparig akkoord der vennoten, geldig beslissen tot ontbinding en vereffening der vennootschap vóór het verstrijken van de in de statuten vastgestelde termijn over te gaan, beslissing die natuurlijk aan de voor de wijzigingen aan de statuten voorgeschreven regels van meerderheid en publiciteit is onderworpen.
2. Is — zoals voorzien bij artikel 1871 B.W. — een wettige reden tot gerechtelijke ontbinding der uit twee vennoten bestaande P.V.B.A., de scherpe en aanhoudende onenigheid tussen één harer vennoten en dezès echtgenoot — aangestelde der P.V.B.A. en in feite de spil harer ganse activiteit — onenigheid die bij de andere

deelgenote, schoonmoeder van eerstgenoemde, onvermijdelijk haar weerklank vindt.

Debae t./ De Turck, P.V.B.A. « Assur-en Hypo-Buro » en De Rauw.

Gezien de geboekte exploten van rechtsingang, gedagtekend van 1 en 3 oktober 1966, evenals de door eiseres en de drie oorspronkelijke verwerende partijen genomen zittingsconclusiën ;

Overwegende dat de vordering er, in hoofddorde, toe strekt :

- a) te horen zeggen voor recht, dat verweerster sub 1) ten onrechte de vroegtijdige ontbinding en invereffeningstelling stemde, vóór het verstrijken van haar statutaire termijn, van de P.V.B.A. « Assur-en Hypo-Buro », verweerster sub 2) ;
- b) bijgevolg, het proces-verbaal van de buitengewone algemene vergadering dd. 8 november 1965, opgemaakt door de heer André Derkinderen, notaris te Buizingen, verschenen in de bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 23 november 1965, blz. 2133, te horen nietig verklaren ;
- c) te horen zeggen voor recht, dat verweerder sub 3) ten onrechte als vereffenaar werd aangesteld en zijn mandaat nietig te verklaren ;
- d) bijgevolg, eerste verweerster en verweerder sub 4) solidair, of de ene bij gebreke aan de andere of in solidum, te horen veroordelen binnen de 24 uur van de uitspraak van het te vellen vonnis, afgifte te doen aan de P.V.B.A. « Assur-en Hypo-Buro » van alle documenten, gelden en waarden briefwisseling, boekhoudkundige bescheiden, rekeningen, alsmede alle bezit zo lichamelijk als onlichamelijk, toebehorende aan voormelde vennootschap ;
- e) zoniet en bij gebreke dit te doen, verweerster sub 1) en derde verweerder — solidair of de ene bij gebreke aan de andere of in solidum — te horen veroordelen tot betaling, ten titel van schadevergoeding, aan de P.V.B.A. « Assur-en Hypo-Buro », van de som van 5.000 frank per dag vertraging van de afgifte tot aan de dag van de werkelijke afgifte ;
- f) te horen bevelen dat eiseres zal gemachtigd zijn het dispositief van het tussen te komen vonnis op kosten van verweerster sub 1) en derde verweerder in de bijlage tot het Belgisch Staatsblad te laten publiceren ;

Overwegende dat de P.V.B.A. « Assur-en Hypo-Buro » werd gesticht bij akte dd. 29 maart 1963 van notaris Philips te Koekelberg, tussen eiseres en verweerster sub 1), echtgenote van eiseres' zoon, de h. Eugene Seré, met zetel te Koekelberg, 's Landsroemlaan nr. 6 (zie Staatsblad van 18 april 1963, blz. 1102, nr. 7921) ;

Dat er van de 40 deelbewijzen, die het kapitaal vertegenwoordigen, 35 werden onderschreven door eerste verweerster en 5 door eiseres ;

Overwegende dat eerste verweerster, op 8-11-1965, een buitengewone algemene vergadering der vennoten van de P.V.B.A. belegde, waarop regelmatig tot de vroegtijdige ontbinding der vennootschap en tot de aanstelling van derde verweerder als vereffenaar werd besloten, beslissing gepubliceerd in de bijlage tot het Belgisch Staatsblad dd. 23 november 1965 (blz. 2133) ;

Overwegende dat deze door eerste verweerster gevolgde procedure absoluut regelmatig is — wat trouwens niet wordt betwist — en dan ook met al de eraan verbonden gevolgen moet worden erkend ; dat immers de algemene vergadering ener P.V.B.A. — hoewel deze verwant is met de vennootschap van personen, waarvoor in principe de eenparige goedkeuring der vennoten is vereist om statuten te wijzigen — onbetwistbaar kan beslissen tot ontbinding

en invereffening der vennootschap vóór het verstrijken van de in de statuten vastgestelde termijn over te gaan ; dat een dergelijke beslissing natuurlijk onderworpen is aan de voor de wijzigingen aan de standregelen voorgeschreven regels van meerderheid en publiciteit, regels die echter — zoals door oorspronkelijke eiseres niet wordt betwist — terzake werden geëerbiedigd ;

Overwegende trouwens, ten overvloede, dat eerste verweerster — zelfs indien ze voormelde procedure niet had gevolgd — thans alleszins gerechtigd zou zijn de gerechtelijke ontbinding der vennootschap op grond van artikel 1871 B.W., bij wedereis, te vorderen ;

Dat immers — zoals niet wordt betwist — kwetstige vennootschap feitelijk het familiaal bedrijf van de echtgenoten Seré - De Turck was, met als spil der ganse activiteit de h. Eugene Seré zelf als aangestelde in dienst van de P.V.B.A. ; dat de h. Seré — naar eiseres verklaart — al vóór de stichting der vennootschap en vóór zijn huwelijk, nl. sedert 1950, op het adres waar nadien de zetel der P.V.B.A. werd gevestigd, een verzekeringsmakelaarsbureau bezat en tevens als makelaar voor hypothecaire leningen optrad ;

Dat — zoals alle partijen toegeven — de echtgenoten Seté - De Turck sedert 1965 feitelijk gescheiden leven en dat, op 22 november 1965, een verzoekschrift tot echtscheiding door Mevr. De Turck, verweerster sub 1) werd neergelegd, terwijl de heer voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, bij toepassing van artikel 221 B.W., op 24 juli 1965 de gebruikelijke beschikkingen trof ;

Dat het, ingevolge die feitelijke scheiding van voornoemde echtgenoten, vanzelfsprekend — en zoals verweerster sub 1) terecht aanstipt — volstrekt onmogelijk was geworden dezer echtgenoot, « spil van gans de activiteit », onenigheid tussen de voornaamste vennote, verweerster sub 1), en dezer echtgenoot, « spil van gans de activiteit », onenigheid die onvermijdelijk haar weerklank moest vinden bij eiseres, medevennote van verweerster sub 1) en moeder van dezer echtgenoot ;

Dat deze onenigheid, zowel tussen verweerster sub 1) en haar echtgenoot op wie in feite de ganse uitbating der zaak berustte, als tussen verweerster sub 1) en haar schoonmoeder-medevennote, ontegensprekelijk een wettige reden is, zoals voorzien bij voormeld artikel 1871 B.W. ;

Dat deze door eerste verweerster ingeroepen onenigheid vaststaat, terwijl eiseres noch bewijst noch aanbiedt te bewijzen dat eerste verweerster feitelijk de ontbinding uitsluitend « om reden van eenvoudige bedreiging, zoniet van wraakneming ten opzichte van haar echtgenoot » zou hebben vervolgd ;

Overwegende dat de hoofdvordering, in deze omstandigheden, van alle grond is ontbloot ;

Overwegende dat eerste verweerster, bij wedereis, vraagt oorspronkelijke eiseres te veroordelen tot teruggave aan de vereffenaar van alles wat aan de P.V.B.A. toebehoort, aanspraak die natuurlijk in se gans normaal is ;

Dat ze echter noch bewijst noch aanbiedt te bewijzen, dat enig element van de vennootschap effectief in het bezit van oorspronkelijke eiseres zou zijn, terwijl deze laatste zulks formeel betwist ;

Dat deze tegeneis, derhalve, bij gemis aan de onontbeerlijke bewijslevering, evenmin kan worden ingewilligd ;

Om deze redenen, de Rechtbank,

Gelet op artikels 4 en volgende der wet van 15 juni 1935 ; Rechtsprekend op tegenspraak en alle andere conclusies verwerpend ;

Verklaart hoofd- en tegenvordering ontvankelijk, doch ongegrond ;

Wijst ze als dusdanig af en veroordeelt oorspronkelijke eiseres tot de kosten van de hoofdeis, heden begroot op zestig frank, en eiseres in tegeneis tot de kosten van deze laatste.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

30 mei 1967.

Voorzitter: M. Goethals.

Referendaris: Mevr. Sevens.

Advocaten: Mr. R. de Ryke en P. Van Mallegheem.

Verkoop op afbetaling. — Financiering door middel van aangenomen wissels. — Voorrecht van de verkoper ten voordele van de bankier, houder der wissels. — Vermindering der schuldvordering wegens interesten, alleen voor deze welke meer dan een jaar na het faillissement nog zouden vervallen.

Ten onrechte beweert de curator dat de bankier die houder is van onbetaalde aangenomen financieel-wissels het voorrecht van art. 20, 5e. H.W. niet zou kunnen invoeren. De bankier is gesubrogeerd in de rechten van de verkoper. De geaccepteerde wissel is dus niet vreemd aan de rechten van de onbetaalde verkoper.

De interesten die boven de kontante prijs bedongen werden, maken deel uit van de prijs; zij vertegenwoordigen het deel van de prijs dat aan een vervroegd bezit beantwoordt.

Alleen op de interesten begrepen in de wissels die na het jaar van het faillissement zouden vervallen, dient de vermindering van de wettelijke interesten toegepast, voorzien door art. 450 faillissementwet.

Faillissement P.V.B.A. San Remo.

Overwegende dat de curator vooreerst het aangegeven bedrag der vordering betwist, bewerende dat gezien de termijn der schuldvordering ingevolge het faillissement vervallen is, deze vordering met een disconto van gemiddeld 5 % per jaar dient te worden verminderd, 't zij voor 15 maanden met 4.608 fr. zodat zij nog slechts 69.147 fr. bedraagt;

Overwegende dat de curator vervolgens het bevoorrecht karakter van deze vordering betwist, voorhoudende dat de schuldeiseres haar aangifte steunt op de geaccepteerde wisselbrief en dat het door haar ingeroepen voorrecht van de onbetaalde verkoper een rechtsgrond uitmaakt die aan deze wissel vreemd is.

Overwegend dat de curator minstens laat gelden dat de eiseres, indien zij in de rechten van de onbetaalde verkoper gesubrogeerd is, geen meerdere rechten heeft dan deze laatste en dus slechts een voorrecht heeft op het aandeel prijs dat in het wisselsaldo was bevat op het ogenblik van het faillissement, 't zij op een som van 55.747 fr.;

Overwegende dat het blijkt uit de voorhanden zijnde gegevens dat de schuldeiseres van meet af aan aanspraak heeft gemaakt op het voorrecht van de onbetaalde verkoper en dat zij bij haar aangifte het document heeft gevoegd dat haar subrogatie in de rechten van de onbetaalde verkoper bewijst;

Overwegende dat haar aanspraak, op de geaccepteerde wisselbrief gesteund, bijgevolg geenszins vreemd is aan de rechten die zij als onbetaalde verkoopster laat gelden;

Overwegende dat artikel 20-5° van de hypothecaire wet aan de verkoper van een roerend voorwerp een voorrecht verleent ten behoeve van de vordering die hij tegen de koper bezit in verband met de prijs van dit voorwerp, 't zij dat de koop kontant 't zij dat hij op termijn is geschied;

Overwegende dat de prijs op krediet van een voorwerp de som geld is, samengesteld uit de kontante prijs en uit de interesten en gebeurlijke kosten, die de koper aanvaardt te betalen ten einde over het voorwerp te beschikken vooraleer hij aan zijn betalingsverplichting heeft voldaan; dat, anders gezegd, hetgeen hij aan de verkoper meer betaalt

dan de kontante prijs, dat deel is van de prijs dat aan een vervroegd bezit van de zaak beantwoordt;

Overwegende dat bij de kwestieuze verkoop van een autovoertuig aan de gefailleerde, de partijen zich over de prijs hebben akkoord gesteld als volgt: een deel, ten belope van 62.000 fr., zou kontant worden betaald, en het overige deel zou worden betaald in de loop van de volgende 24 maanden, de partijen op voorhand vastgelegd hebbende hoeveel de meerprijs voor dit krediet bedroeg en hoeveel elk der 24 maandelijke afbetalingen belopend het 24e deel van deze kredietprijs zou bedragen;

Overwegende dat de verkoopfactuur, die ter griffie neergelegd werd, het kontant te betalen deel van de prijs vermeldt alsook het deel van de prijs dat het voorwerp van een financiering uitmaakte;

Overwegende dat de derden bijgevolg terdege zijn verwittigd geworden van het voorrecht dat de verkoper bezat en op dit kontant deel van de prijs en op het gefinancierd deel van de prijs dat, zoals hoger gezegd, vanzelfsprekend de lasten dezer financiering bevatte;

Overwegende dat het voorrecht dus wel degelijk deze twee delen van de prijs tot voorwerp heeft en, voor wat het gefinancierd deel van de prijs aangaat, de volle prijs die voor deze financiering overeengekomen is geworden;

Overwegende, wat het bedrag der vordering aangaat, dat op het ogenblik van het faillissement het kontant deel van de prijs alsook 9 der 24 maandelijke stortingen waren betaald geworden en dat er nog 15 dezer stortingen in de loop der 15 volgende maanden zouden vervallen;

Overwegende dat artikel 450 der wet op de faillissementen voorziet dat alle nog niet vervallen schulden eischbaar worden ten opzichte van de gefailleerde door het openvallen van het faillissement, en verder voorziet dat de schulden op termijn, die geen interest baren, zullen worden verminderd met de wettelijke interest vanaf de datum van het faillissement, indien hun vervaldatum één jaar of meer van de datum van het faillissement verwijderd is;

Overwegende dat de 15 nog te vervallen betalingen op het kwestieuze kredietverkoopcontract schulden van de gefailleerde zijn die geen interest baren;

Overwegende dat 12 dezer betalingen hun vervaldatum zouden hebben bereikt binnen het jaar volgend op de faillissementverklaring;

Overwegende dat alinea 2 van artikel 450 van de wet op de faillissementen bijgevolg op deze drie betalingen moet worden toegepast en dat de schuld dient te worden verminderd met 880 fr., zijnde wettelijke interesten berekend op 4.917 fr. gedurende één jaar, op 4.917 fr. gedurende 13 maanden en op 4.917 fr. gedurende 14 maanden;

Om deze redenen:

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, Laat de N.V. Bank van Brussel toe tot het bevoorrecht passief van het faillissement San Remo voor de som van twee en zeventig duizend achthonderd vijf en zeventig fr. Kosten ten laste van de massa.

NOOT. — Het belang van deze beslissing ligt in het feit dat zij afwijkt van de leer ontwikkeld door de Heer Referendaris Cloquet in zijn groot werk over het faillissement.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Raadkamer. — 17 februari 1969.

Voorzitter: M. Wildiers.

Op. Min.: M. Van Eeckhout

Advocaat: Mr. Van Lidth de Jeude.

Verzuim hulp te bieden aan iemand die in groot gevaar verkeert. — Art. 422bis Strafwetboek. — Apotheker. — Verbod op eigen gezag ziekten te behandelen.

Een persoon wordt onpasselijk in een tramrijtuig dat stilstaat voor de apotheek van verdachte. De voerder van het tramrijtuig verwittigt de apotheker. Deze zorgt ervoor dat telefonisch een ziekenwagen wordt opgeroepen die de zieke naar het gasthuis brengt, waar hij overlijdt.

Aan de apotheker wordt het verwijt gericht dat hij niet persoonlijk optrad om de zieke te verplegen en te verzorgen.

De Raadkamer beslist dat er geen bezwaren aanwezig zijn die de toepasselijkheid van art. 422 bis S.W. rechtvaardigen.

Het is de apotheker verboden door de in het bevel aangehalde wettelijke bepalingen een diagnose te stellen of bij een pathologische toestand een behandeling te ondernemen. Hiervan zou slechts mogen afgeweken worden in geval van onmogelijkheid bevoegde hulp te zien opdagen.

O.M. t./ X...

Overwegende dat de rechtsvordering luidt: verzuimd te hebben hulp te verlenen aan iemand die in groot gevaar verkeert (artikel 422bis van het Strafwetboek);

Overwegende dat het blijkt dat verdachte door de bestuurder van een tramrijtuig verwittigd werd dat een persoon onpasselijk was geworden in het tramrijtuig dat stil stond vóór de apotheek van verdachte;

Overwegende dat vaststaat dat de verdachte, na op aandringen van de wettman het St.-Elisabethgasthuis telefonisch te hebben verwittigd, het nummer 900 opbelde met als gevolg dat een ziekenwagen ter plaatse kwam en de zieke naar Stuyvenberggasthuis overbracht waar zijn overlijden werd vastgesteld;

Overwegende dat het enig verwijt dat men tot verdachte eventueel kan richten — vermits hij terstond ingreep door de bevoegde diensten te verwittigen — is dat hij niet persoonlijk optrad voor verpleging en verzorging;

Overwegende dat men hier stuit op de wettelijke voorschriften die de uitoefening van de artsijunkunde beheersen, en meer bepaald artikel 19 van de Wet van 12 maart 1818 naar hetwelk verwezen wordt door artikel 25 van het Koninklijk Besluit van 31 mei 1885, dat luidt:

« Geen apotheker mag, in deze hoedanigheid en op welke wijze ook, op eigen gezag, ziekten behandelen, recepten voorschrijven of geneesmiddelen aan de zieken doen toedienen, een andere titel voeren dan die hem bij zijn behoorlijk gevisieerd diploma toegekend, of, in het algemeen, zijn kunst uitoefenen op een andere wijze dan die waartoe hij gemachtigd is bij de wet van 12 maart 1818, en bij onderhavig besluit, en dit op straf der boeten vastgesteld bij art. 19 dier wet »;

Dat dit verbod nog verscherpt en gepreciseerd wordt door de bepalingen van art. 2 § 1, lid 2, van het Koninklijk Besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de geneeskunst, de uitoefening van de daaraan verbonden beroepen en de geneeskundige commissies, dat luidt:

« Wordt beschouwd als onwettige uitoefening van de geneeskunde het gewoonlijk verrichten door een persoon die het geheel van de voorwaarden gesteld bij lid 1 van deze

paragraaf niet vervult (N.B. en dit is o.m. het bezit van het diploma van doctor in de genees-, heel- en verloskunde) van elke handeling die tot doel heeft, of wordt voorgesteld tot doel te hebben, bij een menselijk wezen, hetzij het onderzoeken van de gezondheidstoestand, hetzij het opsporen van ziekten en gebrekkigheden, hetzij het stellen van de diagnose, het instellen of uitvoeren van een behandeling (door ons in cursief) van een fysische of psychische, werkelijke of vermeende pathologische toestand, hetzij de inenting »;

Dat hieruit dient afgeleid dat aan de apothekers zijn verboden: de raadplegingen, het voorschrijven, de behandelingen, zelfs de meest bescheiden, het betasten van zieken en alle gelijkaardige handelingen met het oog op het ontdekken van enige ziekte of ongemak (zie: Van den Bussche: « De onwettige uitoefening van de farmacie en van de geneeskunde » nr. 472; zie ook i.z.z. « Internationale deontologische code voor apothekers », art 27-30);

Overwegende dat weliswaar, zowel de vroegere wetgeving als het laatst vermelde Koninklijk Besluit van 10 november 1967 slechts als strafbaar bepalen het gewoonlijk verrichten van de voormelde handelingen en tussenkomsten hoewel deze beperking van de strafbaarheid voor sommigen als ongewenst voorkomt, alleszins voor zekere belangrijke handelingen (zie: X. Rijckmans en R. Meert — « Les récents arrêts en matière d'art de guérir » — Tiré à part du Journal des Tribunaux, blz. 16 C);

Overwegende dat nochtans niet als een misdrijf kan beschouwd worden het zich onthouden van een bepaalde daad waarvan de herhaling als strafbaar wordt gesteld;

Overwegende dat hoogstens het artikel 422 bis van het Strafwetboek een toepassing zou vinden indien een apotheker zich in bepaalde omstandigheden van hoogdringendheid zou bevinden, waar geen beroep kan gedaan worden op een geneesheer en waar hij dan op grond van zijn persoonlijke kunde geneeskundig zou mogen en moeten optreden, zoals in geval van afzondering en/of van onmogelijkheid bevoegde hulp tijdig te zien opdagen (zie: Van den Bussche, op. cit. nr. 472); dat dezelfde zienswijze zich trouwens ook opdringt « mutatis mutandis » voor 't zij gelijk welke persoon in geval van heikracht of hoogdringendheid;

Overwegende dat de fout slechts kan bestaan in een onthouding, welke de onverschilligheid of een overdreven en niet te verontschuldigen egoïsme openbaart of zelfs de vrees voor administratieve of gerechtelijke instanties (Marchal et Jaspas, nr. 1239);

Overwegende dat in casu de plicht — en de enige plicht — van verdachte er in bestond de bevoegde diensten, waarvan geweten wordt dat ze met de vereiste spoed optreden, te alerteren, des te meer dat zelfs het kortstondig vervoer door niet-bevoegde personen van een zieke, die de symptomen vertoont welke het slachtoffer de Heer C., vertoonde, noodlottig kan zijn (zie i.z.z. Anselmo Sacerdote: « Remarques médico-légales sur le délit d'omission de porter secours » — La Giustizia penale, 1960).

Overwegende als besluit dat er geen bezwaren bestaan tegen de verdachte;

Gelet op artikelen 127 en 128 van het Wetboek van Strafvordering, op het enig artikel par. XV der Wet van 25 oktober 1919, op de artikelen II tot 13, 16, 21, 31 tot 37, 40 tot 42 der Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Om deze redenen,

de Raadkamer,

Verklaart dat er geen reden is tot vervolging tegen de verdachte hoofdens de telastelegging in zijnen hoofde aangehaald in de geschreven rechtsvordering van het Openbaar Ministerie d° 8 januari 1969.

VREDEGERECHT TE ASSENEDE

23 maart 1967.

Rechter : M. De Gezelle.
Advocaten : Mrs. Pauwels en Ryckaert.

Pacht. — Criterium.

Er is geen landpacht, wanneer een fabrieksarbeider een huis met stal en land, alles samen 53 a. 80 ca. groot, gehuurd heeft, de woning het hoofdzakelijke is en de huurwaarde ervan verreweg die van de grond overtreft, terwijl blijkt dat de huurder geen landbouwmateriaal en geen dieren heeft, dat maar 40 a. overblijft om te bewerken en te beplanten, en dat de huur maandelijks betaald wordt. Volgens de gebruiken van het kanton Assenede wordt een dergelijk goed als een oude werkmanswoning aangemerkt.

De Scheermaecker t./ Van Hecke.

Overwegende dat D. bij de gerechtsdeurwaardersexploot dd. 4 mei 1966 V. heeft gedagvaard ten einde de opzeg dd. 24 februari 1966 goed en van waarde te horen verklaren en gedaagde te veroordelen het kwestig huis en afhankelijkheden te verlaten en ter vrije beschikking van de eisende partij te stellen;

Overwegende dat V., bij gerechtsdeurwaardersexploot dd. 9 juni 1966 nadat proces-verbaal van niet-verzoening was opgesteld door Ons vrederechter dd. 12 mei 1966, B. en D. heeft gedagvaard ten einde eisende partij te horen in de plaats stellen van D., dienvolgens de akte van verkoop verleden door notaris L. te A. in datum van 10 december 1965 te horen nietig verklaren, akte waarbij het kwestieuze eigendom werd verkocht aan gedaagde sub b);

— akte te geven aan eisenden partij dat hij de koop-prijs aan gedaagde sub b) zal terugbetalen ;
— een notaris aan te duiden overeenkomstig art. 1778 quinquies laatste alinea ;

Overwegende dat beide zaken verknocht zijn en met het oog op een goede rechtsbedeling dienen samengevoegd te worden en door een en zelfde vonnis dient uitspraak gedaan te worden ;

Overwegende dat partij V. beweert dat het verkochte goed zoals omschreven in zijn dagvaarding dd. 9 juni 1966 een landeigendom zou zijn onderworpen aan de wet op de landpacht en mitsdien het goed verkocht werd in strijd met de voorschriften van art. 1778 bis en 1770 ter B.W. en hij toepassing vraagt van art. 1778 quinquies B.W. ;

Overwegende dat vooraf dient onderzocht of het betwiste goed een landeigendom is onderworpen aan de wet op de landpacht ;

Overwegende dat dit een loutere feitenkwestie is en de rechtbank dit souverain beoordeelt rekening houdend met een reeks criteria ;

Overwegende dat volgende feiten vaststaan :

- 1) V. is ingeschreven in de bevolking als fabriekswerkman en is alsdusdanig gekend ;
- 2.) het goed bevat een huis, stal en land alles te samen groot 53a, 80ca. De woonst is hier het hoofdzakelijke, de huurwaarde van het huis overtreft verweg deze van de grond ;
- 3.) V. ontkent niet dat hij geen landbouwmateriaal heeft en ook geen enkel dier ;
- 4.) de oppervlakte van de geheelheid van het goed, huis en stal inbegrepen is slechts 53a, 80ca, zodat na aftrek der gebouwen, boomgaard, tuin en oprij nog slechts circa 40a overblijft om te bewerken en te beplanten. Er

is bij het goed ook geen enkel ander perceel grond in gebruik ;

5.) de huishuur terzake per maand 500 frank is, steeds maandelijks betaalbaar geweest. Landpacht wordt jaarlijks betaald. Dit bewijst dat het inzicht van partijen bij het afsluiten van de huurovereenkomst wel degelijk was dat het goed hoofdzakelijk als woonst verhuurd werd ;

6.) de gebruiken van het kanton A. aanzien dergelijke goederen t.t.z. een huis met stal en een perceeltje grond er bij als «oude werkmanswoningen» ;

Overwegende dat uit dit alles blijkt dat de wet op de landpacht terzake niet van toepassing is ;

Overwegende dat partij V. verder voorhoudt dat het verhuurde goed als bescheiden woning beschermd is door de wet van 29 januari 1964, gewijzigd door de wet van 28 december 1966 ;

Overwegende dat partijen het eens zijn dat het terzake gaat om een bescheiden woning zoals bedoeld door de wet van 29 januari 1964 en beschermd is door deze wet, zodat de huurovereenkomst verlengd wordt tot 31 december 1968 ;

Overwegende dat de dagvaarding dd. 4 mei 1966 de geldigverklaring van de opzeg dd. 24 februari 1966 tegen 1 april 1967 nastreeft of in andere woorden de intrekking vraagt der wettelijke verlenging ;

Overwegende dat deze eis niet ontvankelijk is bij gebrek aan de vervulling der formaliteiten voorgeschreven op straf van niet ontvankelijkheid door art. 5 der wet van 29 januari 1964 ;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg ;

Voegen samen de zaken ingeschreven onder de nummers 3808-3849 van de rol en statuerende met één vonnis ;

Verklaren de eis van D. niet ontvankelijk ;

Verklaren de eis van V. ongegrond ;

Laat aan ieder partij zijn eigen kosten.

BOEKBESPREKING

Maurice SPREUTELS, Het stelsel van de Belgische staatsbegroting. — Wetenschappelijke Uitgeverij E. Story-Scientia, Gent, 1968, 541 blz.

Het is een duidelijk teken van de vooruitgang der Vlaamse rechtswetenschap dat meer en meer werken gewijd worden aan zeer gespecialiseerde onderwerpen. Dit is thans weer het geval met het boek dat werd uitgegeven door de heer Spreutels over het stelsel van de Belgische staatsbegroting. De auteur is een gekend specialist op dit gebied. Hij is inspecteur-generaal van Financiën en Professor aan het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Brussel. Hij publiceerde reeds meerdere geschriften betreffende de staatsfinanciën die hem een uitstekende wetenschappelijke reputatie hebben bezorgd.

Het groot werk dat thans van de pers is gekomen is als een synthese van de vorige publicaties van de schrijver en het vormt in zijn geheel een voortreffelijke, rijkgedocumenteerde en bijzonder heldere wegwijzer in de doolhof die voor velen het domein is van de openbare financiën.

Het werk verschijnt op een welgekozen ogenblik. Inderdaad, wanneer tot voor korte tijd het begrotingsstatuut zoals het gevestigd werd door de wet van 1846 meer dan 120 jaar van kracht is gebleven, heeft de organieke wet van 28 juni 1963 een nieuw begrotingstelsel ingevoerd, dat niet alleen geplaatst is in het kader van de rechtstaat, doch

tevens in het kader van de nationale economie en van de sociale welvaartstaat. Dit nieuwe stelsel wordt toegepast met ingang van 1 januari 1967.

Het boek van de heer Spreutels is een breed commentaar op de nieuwe wet waarbij de theorie en de praktijk van het budgetrecht innig door elkaar geweven zijn. Het geheel is uitgewerkt op een uitgebreid stramien van wetenschappelijke beschouwingen, waarbij voortdurend het vergelijkend recht in aanmerking wordt genomen.

In een beknopte inleiding onderstreept de auteur het doel dat hij heeft nagestreefd, nl. een handleiding te bezorgen die de belangrijkste principes van het begrotingsstelsel in hun waar daglicht stelt.

In een eerste hoofdstuk handelt schrijver over de begroting en haar presentatie. Het begrotingsbegrip wordt ontleed en er wordt een historische schets gegeven van de evolutie van de organieke wetgeving op het stuk. Dit kapittel wordt gevolgd door een ontleding van de betekenis der staatsbegroting die tegelijkertijd een akte van toelating een een machtiging uitmaakt. Schrijver legt er de nadruk op, dat de begrotingswet enkel een formele wet is, doch dat zij in wezen een administratieve akte is, gegoten in de vorm van een wet.

De presentatie van de begroting geeft aanleiding tot de studie van haar indeling onder het driedubbel aspect van de administratieve, de economische en de functionele klassificatie.

Uitvoerig wordt dan uitgeweid over de speciale begrotingen zoals zij sedert de nieuwe wet worden voorgebracht.

Wetenschappelijk van groot belang is de studie van de kenmerken van het budget, die door de auteur in 2 groepen worden ingedeeld: de statische en de dynamische kenmerken.

In de eerste groep komen voor de totaliteit, de eenheid, de eenjarigheid en de homogeniteit, terwijl wat de dynamische groep betreft, vooral de aandacht gevestigd wordt op de specialiteit en de openbaarheid. In dit gedeelte van het werk vergelijkt de auteur grondig het stelsel dat in ons land in werking is met datgene dat bestaat in Groot-Brittannië, Frankrijk en Nederland.

Het derde hoofdstuk betreft de budgetaire aanrekening die het probleem stelt van de verbinding van uitgaven en ontvangsten met de begroting van een bepaald jaar. De h. Spreutels doet hierbij opmerken dat de administratieve comptabiliteit in ons land terugloopt op de cameralistiek die in Pruisen en Oostenrijk gedurende een paar eeuwen heeft gegolden, waarbij gewezen wordt op het belangrijk verschil dat er bestaat tussen de commerciële boekhouding en de cameralistische administratie. Bij dit laatste aanrekeningstelsel moeten 3 opties genomen worden: de budgetaire periode, de fase van aanrekening en het afsluitingsmoment. In een afzonderlijke afdeling wordt dan uiteengezet hoe het aanrekeningstelsel voorzien is in de organieke wet van 28 juni 1963 en welke de draagkracht is van het koninklijk besluit van 1 juli 1964.

Wanneer in het hoofdstuk over de begrotingskenmerken de begroting analytisch bestudeerd wordt, komt in de « begrotingscyclus » het syntetisch beeld te voorschijn. De begroting wordt er behandeld in haar tijdsontwikkeling. De voorbereiding van de begroting is regeringstaak. Zij kent een formele en een financiële fase. Na deze voorbereiding dient de parlementaire goedkeuring verworven, waarbij de auteur wijst op het verschil tussen Nederland en België, waar in Nederland de Raad van State wel dient geraadpleegd te worden over de begrotingsontwerpen, wat in België niet het geval is. De parlementaire proceduren worden geschetst volgens de bepalingen van het nieuw reglement van 8 februari 1962, dat de procedure aanzienlijk vereenvoudigd heeft.

De laatste fase van de begrotingscyclus is het voorbereiden van de rekening. Op basis van de rekeningen van de

rekenplichtigen wordt de algemene rekening van de Staat opgebouwd en het wetsontwerp opgesteld tot eindregeling van de begroting met de samenstelling van de « algemene toestand van de schatkist ».

De controle over de begroting is een belangrijke taak van het staatsbestuur en er wordt dan ook door de auteur een uitvoerig hoofdstuk aan gewijd. Deze controle gebeurt langs verschillende wegen: rechtmatigheidscontrole, formele of wetmatigheidscontrole, economische controle, preventieve of repressieve controle. Over dit alles werd in de internationale wetenschappelijke literatuur veel geschreven, wat door de auteur verwerkt wordt tot een bondige synthese. De externe controle op de begroting wordt hoofdzakelijk uitgeoefend door het Rekenhof en de wetgevende kamers. De interne controle gebeurt zowel door ministeriële instanties, zoals het ministerieel comité voor budgetair beheer en openbaar ambt en door de bevoegde ministers zelf als door administratieve instellingen zoals het korps van de Inspectie van financiën, de bijzondere dienst voor budgetaire enquêtes, de controleurs der vastleggingen en de dienst van algemeen bestuur. Telkens krijgen we hier een studie van het ontstaan en de evolutie dezer verschillende controlemiddelen.

Het boek wordt afgesloten door een bijzonder hoofdstuk betreffende de speciale begrotingstelsels, nl. van de instellingen van openbaar nut en de staatsdiensten met eigen begroting. Ook hier wordt op beknopte wijze het geldende stelsel en de controle beschreven.

Het werk van de heer Spreutels is een merkwaardige bijdrage tot onze nederlandstalige rechtswetenschap. Het getuigt niet enkel van een grondige kennis van het bestudeerde onderwerp en van een jarenlang vertrouwd zijn met de budgetaire praktijk, het geeft over talrijke onderwerpen betreffende het budgetrecht belangrijke beschouwingen die er een grote originaliteit aan geven.

Vooral het voortdurend verwijzen naar rechtsvergelijkende elementen hoofdzakelijk uit het Nederlands en het Ankersaenisch publiek recht geeft aan het boek een bijzondere waarde. Het is daarbij van een allergrootste actualiteit, gezien de hervormingen die het budgetair stelsel in de laatste jaren onderging.

Er wordt in het boek een bibliographie medegedeeld van de bijzonderste werken betreffende het budget, niet alleen in ons land, doch ook in Nederland, Frankrijk en andere landen. Enkel heeft het ons verwonderd in deze bibliographie niet vermeld te zien het zeer belangrijk drielijks meesterwerk van Kurt Heinig, *Das Budget (1949-51)*, dat een klassieker is van het onderwerp en dat hier voorzeker niet had mogen ontbreken.

Dit is echter slechts een detail. Het boek uitgewerkt door de heer Spreutels is een merkwaardige wetenschappelijke prestaties waardoor de Vlaamse literatuur op het gebied van het publiek recht in aanzienlijke mate verrijkt wordt.

René Victor.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

INGEZONDEN BIJDRAGE

Heeft de advocaat een « recht » op zijn cliëntele ?

... U zult U moeten aanpassen aan de huidige noodwendigheden van het leven, zoals onze gebruiken en onze beroepsregelen zich daaraan zullen moeten aanpassen...

Stafhouder Ooms, R.W. 1959-60, 400.

« De tradities van de Balie... men mag ze niet verwaren met gewoonten die niet meer aangepast zijn aan de eisen van de tijd... »

Stafhouder A. Dieryck, R.W. 1962-63, 487.

« Onze toekomst is innig verbonden aan de ontvanke-lijkheid van onze geest voor nieuwe denkbeelden »

Stafhouder Lilar, R.W. 1964-65, 464.

1. Mr. Janssens legt zich volledig toe op zijn beroep. Hij doet alles zelf, en herdoet nog eens wat zijn stagiaires gedaan hebben. Indien hij het werk van zijn medewerkers niet herdoet, dan is het omwille van de eenvoudige reden dat hij er geen heeft en dat hij er ook nooit wenst te hebben. Zijn kantoor is bloeiend. Hij heeft aan zichzelf genoeg en aan zijn cliënten; zijn cliënten en hijzelf bevinden er zich goed mee.

De dag dat Mr. Janssens sterft, zullen zijn cliënten elders gaan. Zijn zoon, jonge stagiaire, zal met veel moeite en met lege handen een kantoor moeten heropbouwen.

Mr. Peeters werkt met hetzelfde talent om een even talrijke cliëntele te bevreemden. Hij heeft bij hem thuis een medewerker die in al zijn zaken betrokken wordt, die al zijn cliënten kent en die door zijn cliënten gekend en gewaardeerd wordt. De dag van zijn dood zal het kantoor van Mr. Peeters verder blijven bestaan.

2. Het geval van Mr. Janssens stelt geen probleem tenzij voor de erfgenamen van de helaas zo talrijke onvoorzichtige advocaten. Het geval van Mr. Peeters kan zich ook stellen op een andere manier bij voorbeeld in een advocatenvennootschap. Hiermede wordt bedoeld dat de ganse of een gedeelte van de cliëntele van een advocaat naar een andere overgaat.

Men kan dus de vraag stellen of dit feit een juridische draagwijdte kan hebben. Heeft deze cliëntele een vermogensrechtelijke waarde of moet zij volkomen buiten de handel blijven? Is deze overdracht een afstand? Kan deze afstand in dat geval ten bezwarende titel gebeuren?

3. Dat mag niet, zal men zeggen, en men zal daartoe veel redenen aanhalen. De eerste reden is dat het verboden wordt door onze beroepsregels, een tweede reden dat zelfs ingeval er geen deontologische bezwaren moesten zijn, dit niettemin zou verboden zijn omdat een advocatenkantoor geen handelsfonds is maar zo iets als het zand dat door de vingers van een hand wegstrijkt. Een advocatenkantoor kan dus geen goed zijn of kan evenmin een recht doen ontstaan vermits de cliënt zich enkel hecht aan zijn advocaat en niet aan de medewerkers van deze laatste of aan zijn vennoten, laat staan aan zijn erfgeerachtigen.

4. Er is geen geval bekend waarin de Tuchtraden hebben moeten stelling nemen nopens dit probleem. De verzameling van beslissingen en beschikkingen van de Tucht-raad, evenmin als het informatiebulletin die door de Brusselse Orde van Advocaten worden uitgegeven, evenmin als de recente kroniek inzake beroepsregels (G. Van Dievoet, Tijdschrift voor Privaatrecht, 1968, 249) maken er enige allusie op. Indien het gestelde probleem in elk

geval deontologisch moet opgelost worden, treft toch de zwijgzaamheid van deze uitgaven op dit gebied. Wanneer men dus de gebruiken inroept om elk vermogensrecht op een advocatenkantoor te betwisten, kan men enkel gewagen dat het hier gaat om een gezagsargument dat juristen dus niet kunnen aanvaarden.

5. De advocaat is geen handelaar en kan geen handelaar zijn. Zijn kantoor is geen handelsfonds en kan geen handelsfonds zijn. Dat staat natuurlijk vast. En artikel 437 van het geerchtelijk wetboek heeft dit nogmaals duidelijk onderstreept. Dat betekent echter niet dat er geen gemeenschappelijke elementen kunnen zijn. Men herhaalt tot vervelens toe dat de maatschappij van het jaar 1969 werkelijk niets gemeens meer heeft met deze van 1900. Indien het zo is dat de advocaat van 1900 zijn beroep kon uitoefenen en daarnaast leven van zijn familievermogen, dan kan de advocaat van vandaag enkel nog leven dank zij zijn beroep. In die zin is hij vanzelfsprekend « geïnteresseerd » net zoals de industrieel of de handelaar dat is.

Dat hij daarenboven ook nog moet « gedesinteresseerd » zijn verandert niets aan de hele zaak want dit betekent mijns inziens dat de advocaat het belang van zijn cliënt boven het zijne moet stellen. Het gaat hier in de eerste plaats om een kwestie van korrekte verhoudingen die zich ook stelt voor de handelaars in het zakenleven, ofschoon het natuurlijk juist is dat ons beroep uiteraard strengere eisen stelt.

6. Het advocatenkantoor is geen handelsfonds! Dat is juist. Maar men moet de zaak van naderbij bekijken. Een handelsfonds is een geheel van lichamelijke en niet-lichamelijke goederen die georganiseerd zijn met het oog op een winstgevende bezigheid (cfr. L. Fredericq « Handboek van Belgisch handelsrecht », deel I 1962, nr. 133 en vlg.). Men heeft bijvoorbeeld het recht op een huurceel, de roerende goederen van het fonds, een kontrakt met het personeel, een materiële inrichting enz. Het enige element dat men er altijd noodzakelijk in terugvindt is de cliëntele. (Cass. 4 februari 1954, Jur. comm. Brux. 1955, 368). De cliëntele is het meest essentiële element van een handelsfonds, het is er de *conditio sine quo non* van (o.a. Hrb. Doornik 25 februari 1956 R.W. 1956-1957, 1859).

De advocaat heeft daarenboven ook een bepaalde materiële inrichting. Met het oog op zijn beroepsbezigheden neemt hij een bediende in dienst, bezet hij bepaalde lokalen, gebruikt hij meubelen, enz. Hij heeft in de eerste plaats ook een cliëntele. Het geheel van die elementen is eveneens noodzakelijk voor de uitoefening van zijn beroep.

Er zijn natuurlijk verschillen. Zo zal er geen cliëntele zijn zonder een vrouwensband, en een cliënt zal zich slechts aan een advocatenkantoor hechten indien zijn vertrouwen volkomen is. Het verschil is er geen van wezen maar van graad. De enige vraag die moet gesteld worden is dus te weten of de eigen vereisten van het beroep van advocaat niet verenigbaar zijn met oplossingen die algemeen aanvaard worden voor het handelsfonds.

7. De cliëntele van een handelaar is geen goed en evenmin een recht. Als zodanig betekent ze niets (De Page, t. IV, nr. 310, 2°) en kan ze zelfs niet verkocht worden in de enge betekenis van het woord (ibidem nr. 79). En toch neemt men ze in aanmerking om de prijs van de afstand van het handelsfonds te bepalen en wat meer is, vaak is ze het essentiële element van die prijs.

Men verklaart dit door te zeggen dat de cliëntele voor diegene die ze overneemt, een ontegensprekelijk voordeel betekent en zodus een waarde heeft: cedent en cessionaris gaan erover akkoord die waarde te bepalen die uiteraard onzeker is (De Page, ibidem, nr. 310).

Vanuit een juridisch standpunt kan men de overdracht van een cliëntele, die « uiteraard onmogelijk » is (Handelsrechtbank Brussel 16 januari 1958, J.T. 408) beschouwen als een verbintenis om iets niet te doen waarbij zich een verbintenis komt voegen om iets te doen. Inderdaad verbindt de cedent er zich toe om geen handelsrelaties meer aan te knopen met de cliëntele waarvan hij aan de koper het rustig genot moet verzekeren. Daarenboven verbindt hij er zich meestal toe om de cessionaris aan de cliëntele voor te stellen.

De vraag stelt zich in welke mate deze juridische ontleding niet kan toegepast worden op de afstand van een advocatenkantoor. Zou ze niet in overeenstemming zijn met onze beroepsregels of wat meer is, — want de regels kunnen verschillen, — met de voortdurende vereisten die ons beroep oplegt.

8. Men bemerkt alsdan dat onze deontologie een veel strengere opvatting heeft van de oneerlijke mededinging dan de meeste handelsberoepen. Moet de advocaat die een confrater opvolgt, er zich bijvoorbeeld niet van vergewissen dat deze laatste hiermede akkoord gaat en dat hij gehonoreerd werd? Men zou er kunnen uit afleiden dat de advocaat een recht kan laten gelden op zijn cliënten, of dat in elk geval zijn betrekkingen met hen speciaal beschermd worden.

Het komt anderzijds vaak voor dat een advocaat een andere ermede belast een zaak voor hem te behandelen mits deling van het ereloon. Ofwel bewaart de dominus litis de aansprakelijkheid ten overstaan van de cliënt. Het gedeelte van het ereloon dat hem toekomt krijgt daardoor zijn verrechtvaardiging maar ook door de omstandigheid dat de cliënt zich tot hem gewend heeft. Ofwel maakt de advocaat die geraadpleegd werd de zaak met het akkoord van zijn cliënt over aan zijn confrater. Het gedeelte van het ereloon dat hij in dat geval ontvangt kan slechts verrechtvaardigd worden door een zeker « recht » op de zaak of op de cliënt.

Wanneer verscheidene advocaten hun lasten en inkomsten gemeenschappelijk beheren, in het kader van een vennootschap, en er in beginsel een verschillende verdeling van de inkomsten bepaald wordt, dan impliceert deze ongelijke behandeling dat de cliëntele van elk van hen geschat werd en dat zij dus ook vatbaar is voor materiële waardering.

Is het niet diezelfde idee die rechtvaardigt dat een medewerker die bij het overlijden van zijn patroon de lopende zaken afhandelt, aan de erfgenamen een gedeelte van de erelonen afstaat?

Is het niet dezelfde idee die naar voren komt bij de schattingskriteria van de cliëntele ingeval de statuten van een advocatenvennootschap bepalen dat bij overlijden van één hunner, de rechtstreekse erfgenamen een recht zullen mogen laten gelden op een gedeelte van de erelonen of op een rente gedurende een bepaalde tijd?

Die voorbeelden duiden erop dat de praktijk het bestaan aanvaardt van een bepaald « recht » van de advocaat op zijn cliëntele en van de mogelijkheid om deze in geld te schatten.

9. Is het nog steeds ondenkbaar dat een advocaat zijn cliëntele tegen vergoeding zou kunnen afstaan? Op het eerste gezicht stoot deze idee af. Dit waarschijnlijk omdat het een hoogst ongewone manier van doen is. Toch moet men onderzoeken of dergelijke afstand in tegenspraak zou zijn met de tuchtregele die artikel 456 van het gerechtelijk wetboek vooropstelt en die de eer, de beginselen van waar-

digheid, rechtschapenheid en kiesheid, welke aan het beroep van advocaat ten grondslag liggen, moeten handhaven.

Is het uiteraard een gebrek aan waardigheid, aan rechtschapenheid of aan kiesheid dat een advocaat zijn kantoor zou afstaan aan een andere die hem daarvoor een prijs betaalt? Dat lijkt niet zo onmiddellijk evident.

De cedent gaat de verplichting aan alle beroepsrelaties met zijn cliëntele op te geven. Dit betekent minstens dat hij geen advocaat mag blijven in de stad waar hij zijn beroep uitoefende.

Hij zal daarenboven een verbintenis aangaan om zijn opvolger aan de cliënten voor te stellen. Op het eerste gezicht lijkt de juridische ontleding van die afstand niet fundamenteel verschillend van deze van de verkoop van een handelsfonds.

Men moet echter rekening houden met de vereisten eigen aan het beroep en in het bijzonder met de eigen aard van de relaties met de cliënten.

Het valt niet te betwijfelen dat die relaties gebaseerd zijn op het « intuitus personae ». Zoals de rechtbank van Brussel er onlangs aan herinnerd heeft, is de keuze van raadsman gesteund op zijn persoon en gebeurt deze in alle vrijheid (Burg. Rb. Brussel, 1ste kamer, 23 november 1967, J.T., 741). Vaak wordt deze persoonlijke band met de cliënt overdreven. In een groot aantal gevallen, is hetgeen voor de cliënt belangrijk is minder de persoon van de advocaat dan het resultaat van zijn tussenkomst. Indien hij zich richt tot een bepaalde raadsman, dan is het omdat hij van die raadsman verwacht dat zijn zaak door hem zou behandeld worden met de hoogst mogelijke bevoegdheid en krachtadigheid. In de schoot van de vennootschappen staat men erover verwonderd dat een zakenman heel gemakkelijk aanvaardt dat zijn bundel behandeld wordt door een andere vennoot dan diegene die hij aanvankelijk kende en tot wie hij zich gericht had. Hij verkiest boven de advocaat die hij kent een advocaat die hij niet kent, maar die gespecialiseerd is en die hem door de eerste advocaat wordt voorgesteld.

In de praktijk zal het « intuitus personae » karakter van de verhouding niettemin vaak een handicap betekenen voor de afstand van een kantoor. De eenvoudige voorstelling van de opvolger volstaat niet indien ze niet werd voorafgegaan door rechtstreekse verhoudingen die bijvoorbeeld bestaan wanneer een medewerker die de cliëntele kent, zijn patroon opvolgt.

Een tweede beperking die niet bestaat bij de afstand van een handelsfonds ligt in de omstandigheid dat de cessionaris noodzakelijk ook advocaat moet zijn. Men kan zich niet voorstellen dat de Tuchtraad zal toestaan dat een advocaat zijn cliëntele afstaat aan een zaakwaarnemer ook al verstaat men moeilijk hoe de Tuchtraad zou kunnen tussenbeide komen tegenover de cedent die, per definitie, zou opgehouden hebben deel uit te maken van de Orde.

Ten slotte moet men vaststellen dat de fundamentele tuchtregele die artikel 456 van het gerechtelijk wetboek vooropstelt, wel een bepalende invloed zullen hebben op de modaliteiten van de afstand, ofschoon ze het principe ervan niet verbieden.

Het zou bijvoorbeeld niet overeenstemmen met de waardigheid van de advocaat dat hij achtereenvolgens zijn beroep uitoefende in verschillende steden nadat hij telkens zijn kantoor tegen een hoge prijs zou verkocht hebben. Het zou tevens afbreuk doen aan de kiesheid en aan de elementaire rechtschapenheid wanneer een advocaat voor de afstand een prijs zou vorderen die buiten verhouding ligt met het werkelijke voordeel dat de cessionaris erbij doet.

Alles is hier een kwestie van maat. Het ligt in de aard van ons beroep zinnig voor maat te hebben en het is alleszins zo dat een gebrek aan zinnig voor maat nooit ongestraft gelaten wordt.

10. Ongetwijfeld kunnen we nu pogen de aard te preciseren van de « rechten » die de advocaat gebeurlijk op zijn cliënte kan laten gelden. Is deze een « goed » of een « recht » dat de erfgenamen van de advocaat in de erfrechtelijke successie zouden vinden en die zij in rechte zouden mogen laten gelden ten overstaan van een medewerker of een vennoot die een gedeelte van de cliënte of de ganse cliënte zou overgenomen hebben? Ik geloof het niet. In die zin is de cliënte een « res extra commercium ».

Daartegenover staat dat het wel mogelijk is dat een medewerker of een vennoot een natuurlijke verbintenis zou hebben ten opzichte van de erfgenamen en dat deze zou kunnen omgezet worden in een burgerrechtelijke verbintenis door de erkenning die ervan gedaan wordt. Daarnaast lijkt het evenmin onaanvaardbaar dat een advocaat, zonder daarop de cliënte van een andere te kopen, met deze zou overeenkomen dat hij hem zou opvolgen in zijn kantoor mits respect van bepaalde modaliteiten.

11. Op juridisch plan moet men onderstrepen dat die conclusie niet verschilt van deze die men kan trekken uit een studie van de aard van de afstand van de cliënte door een handelaar aan een andere. Deze cliënte is immers eveneens een « res extra commercium » (De Page, t. IV, nr. 79).

Op deontologisch en professioneel plan, is ze minder revolutionnair dan ze er de schijn van heeft.

Ze wordt enkel logisch afgelijnd uit erkende gebruiken waarvan men mag aannemen dat zij vatbaar zijn om aanleiding te geven tot natuurlijke verbintenissen.

Zij doet geen afbreuk aan de regels van openbare orde die het beroep van advocaat beheersen. Zij impliceert inderdaad noodzakelijk dat er door de Tuchtraad toezicht uitgeoefend wordt en dat de tussenkomst van de rechtbank slechts mogelijk wordt wanneer een natuurlijke verbintenis omgezet wordt in een burgerrechtelijke verbintenis.

Deze conclusie biedt voor ons beroep een klaarlijk voordeel. Het voordeel voor de ouderen ligt voor de hand. De eer van de Orde vereist niet dat de vrucht van hun jarenlange arbeid in rook zou verloren gaan. Integendeel zou deze blijven bestaan indien de advocaat de zekerheid kon hebben dat zijn erfgenamen bij zijn overlijden zouden kunnen genieten van de vrucht van zijn arbeid of dat hij, indien hij het wenst, zijn kantoor zou kunnen afstaan.

Deze conclusie betekent ook een voordeel voor de jongeren: ze zouden meer kunnen ingewerkt worden in het leven van het kantoor van hun patroon. Deze zou beter begrijpen dat zijn cliënte slechts een waarde heeft in de mate dat hij ze in contact brengt met diegenen die ze eventueel later zouden « verwerven ». Het « team work » — een noodzaak in onze tijd op alle gebied — zou erdoor begunstigd worden.

De medewerker zal niet alleen kunnen rekenen op een gedeelte van de erelonen, zoals dit nu het geval is. Maar hij zal ook mogen verwachten dat de cliënten van zijn patroon later zijn cliënten zullen worden.

In geen geval zal hij er iets bij verliezen. Inderdaad zal hij slechts moeten betalen in de mate dat hij verdient en nooit meer. Hij zal daarenboven de mogelijkheid hebben om beter en vlugger carrière te maken.

Dit laatste perspectief verdient wellicht reeds dat men er zou bij stilstaan.

LEON GOFFIN.

(Deze studie verscheen in het Frans in het Journal des Tribunaux).

MEDEDELINGEN

Wij ontvingen van de heer Krijgsauditeur G. Van Gerven het hieronderstaande schrijven :

Mijnheer de Hoofdredacteur,

Met verwijzing naar het Rechtskundig Weekblad van 13 april 1969 nr. 31, heb ik de eer U ter kennis te brengen dat er in de eerste zin van de samenvatting die het in kolom 1476 opgenomen vonnis van de krijgsraad te Gent van 10 september 1968 voorafgaat een fout is geslopen, welke de samenvatting een gans andere zin geeft dan het navolgend vonnis.

Inderdaad, het misdrijf gepleegd door een rijkswachter in verband met de gerechtelijke dienst bij de rechtbanken of in verband met de administratieve politie valt niet onder de bevoegdheid van de militaire rechtsmacht ingevolge artikel 25 van de wet van 1899.

Het vonnis samenvattend, zou kunnen worden gezegd dat de militaire rechtsmacht bevoegd is om kennis te nemen van de misdrijven gepleegd door een rijkswachter, terwijl hij naar de kazerne terugkeerde, na een gerechtelijke opdracht te hebben uitgevoerd ingevolge een kant-schrift van de Procureur des Konings; bovendien dat, wanneer een rijkswachter vervolgd wordt uit hoofde van een inbreuk op de wegcode en wegens het toebrengen van onopzettelijke slagen en verwondingen en wanneer deze misdrijven gepleegd werden naar aanleiding van een opdracht die betrekking had op de gerechtelijke dienst bij de rechtbank, de militaire rechtsmacht bevoegd is, daar deze misdrijven niet kunnen beschouwd worden als misdrijven die betrekking hebben op de gerechtelijke dienst bij de rechtbank.

Gelet op het belang van het door de Krijgsraad uitgesproken vonnis lijkt een erratum zeker wenselijk.

In dit verband heb ik de eer uw aandacht te vestigen (Pas. 1960, I, 868; Chron. Rev. Pén. 1960, blz. 301 — Cass. 9-2-1959; Pas. 1959, I, 581; Chron. Rev. Dr. Pén. 1960, nr. 18 — Cass. 4-11-1959 (Pas. 1960, I, 266; Chron. Rev. Dr. Pén., 1960, blz. 298) — Contra: Corr. Brussel 11-10-1967 (R.W. 1967-68, kol. 752).

U gelieve te aanvaarden, Mijnheer de Hoofdredacteur, met mijn oprechte dank de verzekering van mijn gevoelens van bijzondere hoogachting.

Voor de krijgsauditeur,
De eerste substituut,
get. G. Van Gerven.

Het verhogingsbeding.

Krachtens artikel 1152, 1226 BWB en volgende kunnen partijen in een overeenkomst bedingen dat, bij niet-uitvoering der verbintenis door één der partijen, schadevergoeding verschuldigd is aan de andere partij.

Bij de kontrakten van geldlening of bij fakturen ligt het meestal in de bedoeling van de geldlener of de leverancier zich te beschermen tegen eventuele wanbetaling. Immers, indien deze laatste zich voordoet, is de schuldeiser gedwongen zijn toevlucht te nemen tot de bevoegde rechtbank. Zulks betekent voor hem een onvoorziene en belangrijke meeruitgave: dure personeelskrachten moeten worden ingezet, een advocaat (= honorarium) moet worden aangesteld, de sommen die moesten betaald worden, komen niet binnen en moeten dus door de schuldeiser gefinancierd worden evenals trouwens de kosten der procedure zelf (zeer dikwijls met vreemde gelden aan 6 tot 9 % per jaar). Bovendien gebeurt het vaak dat de schuldeiser ook na veroordeling van zijn schuldenaar

niet betaald wordt, zodat het bekomen vonnis moet worden uitgevoerd: indien de deurwaarder dan gehele of gedeeltelijke betaling bekomt, mag de schuldeiser, in bepaalde gevallen, nog 5 % van de aldus bekomen sommen afstaan aan de deurwaarder. Kortom, de economische realiteit verrechtvaardigt het verhogingsbeding ten volle.

Toch werden op 29-9-67 (R.W. 1967-68) en 23-1-69 (R.W. 1968-69, dd. 23-3-69, nr. 29, kol. 1369, m. 1372) door het Hof van Cassatie twee Arresten geveld, die het verhogingsbeding verwerpen. Lezing van deze arresten leert evenwel dat het verhogingsbeding dermate was geformuleerd dat inleiding van de rechtsoverdracht tot de toepassing van het verhogingsbeding leidt. Dit is vanzelfsprekend in strijd met de rechten der verdediging: de schuldenaar, die goederen geleverd kreeg, die niet overeenstemmen met wat bedongen was in het kontraakt, moet zich kunnen verdedigen zonder het risico te lopen, krachtens het kontraakt (of de faktuur) zelf, tot schadevergoeding gehouden te zijn. Trouwens art. 1023 van het (nieuw) Gerechtelijk Wetboek voorziet een uitdrukkelijke regeling op dat gebied. Waar de Nederlandse tekst nog twijfel zou kunnen laten, is de Franse tekst o.i. zeer duidelijk: « Toute clause conventionnelle portant augmentation de la créance en raison de sa réclamation en justice est réputée non écrite ».

Ziedaar dan ook het onderscheid:

— het verhogingsbeding, waarvan de formulering derwijze is dat het in voege treedt bij het inleiden van een rechtsoverdracht: dit is in strijd met de rechten der verdediging.

— het verhogingsbeding, dat, krachtens de tekst der overeenkomst, van toepassing wordt door het louter feit der wanbetaling. Indien de schuldenaar op voldoende wijze in gebreke gesteld is, mag derhalve uit de eis van de schuldenaar het verhogingsbeding niet geweerd worden door de rechter: inzake overeenkomsten is de uitdrukkelijke wil der partijen wet (art. 1134 BWB).

Dr. Jur. D. Van Barel.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 1969 - nr. 1:

Wetgeving.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jg. 1969 - nr. 3:

Waterlopen (onbevaarbare). — Begroting. — Bevolkingsregisters. — Gemeentefinanciën. — Gemeenten. — Gezworenen. — Lager Onderwijs. — Onteigening ten algemene nute.

Nederlands Juristenblad - nr. 15:

Emmering Ed., Het wetsontwerp houdende nadere regelen omtrent het rijden onder toezicht. — Van Binsbergen W.C., Twee Antilliaanse ervaringen en de zaak Van Z. — Polak J.M., Tijdschrift voor Privaatrecht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jg. 1969 - nr. 5037:

Kleyn W.M., Afscheiden vermogen en aansprakelijkheid (I). — Verseput J.J., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Beslissingen inzake inkomstenbelasting (ondereming).

Journal des Tribunaux, jg. 1969 - nr. 4655:

Fagnart J.L., La responsabilité aquilienne (1955-1967). (A suivre).

Annales de droit, jg. 1969 - nr. 1:

Camara D.H., Message fraternel aux juristes catholiques. — Giugni G., La nouvelle loi italienne sur la résiliation du contrat de travail. — Jeanmart N., Les effets de la possession trentenaire d'une vue non conforme à la loi. — Prof. André Tunc, Docteur honoris causa de l'Université catholique de Louvain.

Res Publica, jg. 1969 - nr. 10:

Les problèmes constitutionnels de la Belgique au XIXe siècle, par J. Willequet. — R. Aubert, L'Eglise et l'Etat en Belgique au XIXe siècle. — J. Bartier, Partis politiques et classes sociales en Belgique. — Gilissen J., La Constitution belge de 1831: ses sources, son influence. — Lamberty M., La question flamande.

Europees Vervoerrecht, jg. 1969 - nr. 2 en 3:

Bodson V., Bilan et perspectives de la politique commune des transports. — Gaudet M. en Baeyens R., Aperçu de quelques problèmes communautaires concernant les transports de la C.E.C.A. et dans la C.E.E. — Stabenow W., Das rechtliche Instrumentarium der Europäischen Verkehrsintegration. — Santoni Rugiu G., Les Etats et les chemins de fer. — Hamm W., Die Regelung des Zugangs zum Markt in Strassengüterverkehr. — Vrij J., L'accès au marché des transports par voie navigable. — Vrebos J., Régime des prix pour les transports par chemin de fer, routes et voies navigables. — Lemmens J., Les discriminations en matière de prix et conditions de transport et les tarifs de soutien dans le Traité de Rome. — Van Huffel L., L'application des règles de concurrence en matière de transports. — Posthumus S.A., Bemerkungen zur Harmonisierung von Sozialvorschriften im Rahmen der gemeinsamen Verkehrspolitik. — Goergen R., Le régime fiscal des transports par chemin de fer, par route et par voie navigable et la tarification de l'usage des infrastructures. — Dousset J., La coordination des investissements d'infrastructure dans les transports. — Rombouts J., Les ports maritimes dans le cadre de l'intégration européenne. — d'Elbreil J., Problèmes soulevés par les containers dans le cadre de l'intégration européenne. — Stabenow W., Les transports aériens dans le cadre de l'intégration européenne. — Fallier P., Der Rohrleitungsverkehr im Rahmen der Europäischen Integration. — Dervieu J., Les commissionnaires de transport dans le cadre de l'intégration européenne. — Despicht N., Great Britain and the integration of transport in Europe. — Olimb E.B., Die Skandinavischen Länder und die Europäischen Verkehrsintegration. — Ebner J., Österreich und die Europäischen Verkehrsintegration. — Martin A.P.R., Die Schweiz und die Europäische Verkehrsintegration.

Revue Française de Science Politique, jg. 1969 - nr. 1:

L'Europe de l'Est vingt ans après. Y a-t-il encore un camp socialiste? — Meyriat J., Avant-propos. — Carrère d'Encausse H., Les réalités contre l'idéologie. Classes et nations dans l'Europe socialiste. — Papaioannou K., Les idées contre l'idéologie. Formes et degrés de la débolchevisation. — Fejtő F., Les appareils révolutionnaires et la révolution dans les appareils. — Kaser M., Réalités économiques et volonté d'intégration. — Hassner P., L'Europe de l'Est entre l'Est et l'Europe.

Der Staat, jg. 1969 - nr. 1:

Henke W., Sozialtechnologie und Rechtswissenschaft. — Scholler H., Widerstand und Verfassung. — Weinacht P.L., « Staatsbürger ». Zur Geschichte und Kritik eines politischen Begriffs.